

tuciorum ubi agitur de periculo animæ, etiam si contraria opinio sit tatis probabilis. Et idem repetit ibi Card. Bellame. in 2. oppof. n. 12. vers. Et dicit hic Dominus Hiericus. Nec dicitur Navar. in Manual. c. 27. n. 185. dum ait: (Ad serenitatem conscientie eligenda esse ex variis bonam opinionem, & quietendum in ea.

347 Quibus adungi possunt Doctores omnes, qui sentiunt ex duabus opinionibus, quarum una sit communis, alia sit verior, eligendam esse veriorum, & meliorem rationibus fultitam. Nam cum communis opinio sit probabilis, c. Novimus, de verb. signif. & latius dictum est supra in 2. fundamentum; hi proculdubio censent non esse licitum sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, seu (quod idem est) veriori. Cujus sententia sunt gloss. in c. 1. in ver. Rationabiliter, per illum textum; & Abb. in penult. notab. de his, quæ sunt à major. part. Capituli, Bald. hic, & in c. 1. §. Iudices, col. pen. de pac. juram. firman. Gemin in c. 1. in 1. col. in 3. notab. de Sum. Trinit. lib. 6. Jo. de Anan. in c. Tua, in 1. col. de usur. Abb. conf. 1. in fin. lib. 1. & in c. Capellanus in 2. col. per illum textum de ferri. Imol. in l. Cum quidam la 2. ff. De acquir. hered. Præpositus in c. Quis nesciat, num. 7. 9. dist. Angel. conf. 100. Sanctissima, col. 6. Dec. conf. 259. Visti his, in princ. Surd. conf. 294. Menoch. de arbit. Iudic. lib. 2. centur. 4. cas. 339. num. 21. Sylvest. in ver. Opinio, num. 2. Navar. conf. 9. An nepotes, num. 3. de st. Presbyter. Et est communis opinio, teste Riminaldo Junior. conf. 205. num. 20. Imò eam tenent Jo. Andr. in fin. Abb. n. 17. & Canonista omnes in c. 1. supra eodem, ut ibi testatur Felinus n. 54. in 1. limit. Quæ etiam de jure verissima est, & constat ex dictis sup. in eod. 21. fundamento; & servatur tam in Rota, quæ communem opinionem non sequitur, quando apparet contrariam esse veriorum, & validioribus subnixam rationibus, quam in Sac. Congregatione Concilii, quæ propterea in casibus contingentibus sæpius mandavit; ut videretur de veritate communis opinionis.

Unde his auctoritatibus simul junctis satis superque patet hanc posteriorem sententiam videri magis communem, sive gravitatem, sive numerum Doctorum consideremus. Et tamen ut inquit Paulus Comitolum supracit. lib. 5. in responsis moralibus quest. 15. Non sunt in delectu opinionum attendendi plures numero, qui sequuntur tanquam oves aliæ aliam, sed existimanda communior illa, quam lex, vel septem Auctores Classici rem ex professo tractantes asserunt, quam probata à quinquaginta sola auctoritate aliorum ductis, quod ante eum dixerat Jo. Major lococit. in hæc verba: (Non semper habendus est oculus ad multitudinem dicentium, sed sapientiam cum numero considerabis; quia sicut duos, vel tres debiliores valet unus fortis, sic unus oculatus materiam diligenter inquirens tres alios inferiores valet.) Hæc ille. Confer optime illud Exodi 23. Ne sequaris turbam ad faciendum iudicium. Et bonus text. in l. 1. §. Neque ex multitudine auctorum, C. De vet. jur. enucleand. & c. in nosstra, de testibus, & concordant Alex. under consil. 202. in fin. ver. Numerus, lib. 7. post Baldum in l. Magistratus, in fine, C. Quando provocare non est necesse, & alii plures,

quos adducemus infra in 4. quest. post tertiam conclusionem, vers. Verum tamen oportet advertere. Negari autem non potest, quin Auctores, qui hæc sententiam probant, sint ex antiquis sapientibus, quibus quidquid contra scripturam Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 11. stando limitibus auctoritatis, magis est deferendum, quam Doctores modernis secundum illud Job 12. 12. 13. in antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. Et Eccles. 29. 1. 4. Sapientiam omnium antiquorum exquirat sapiens, Et Eccles. 8. Non te prætereas narratio seniorum, ipsi enim didicerunt à patribus suis. Et notat Hoff. in c. antic. n. 51. & 52. & ibi etiam Jo. Andr. n. 40. & 41. de Sacr. univ. quia temporis diuturnitas videtur eis auctoritatem attulisse. Sylvest. in ver. Opinio, n. 2. in fin. Pract. Papien. in form. c. Quando testi. prae. ad eternam rei memoriam, in fin. Everar. in loco de auctoritate, num. 16. vers. Ad unum tantum adverte. Ideoque antiqui Doctores magni, & vere Philoſophiæ auctores appellantur a Baldo conf. 327. num. 2. vers. Sed in hoc non conveniunt, lib. 3. & Speculat. in proemio nu. 15. (Tanta inquit nobis antiquitati habita est reverentia, ut nonnunquam sapientium taciturnitas trahere nullo patiamur modo.) Item, (Antiquos cum reverentia lego, sine injuria recentes,) dicebat Lampridius à Sidonio relatus. Et Plinius; (Sum inquit) ex his, qui miror antiquos, non tamen, ut quidam nostrorum temporum ingenia, despicio; imò eum qui relinquit antiquos Doctores, ut modernis adhaereat, non recte sapere scripsit Signoroli, de Omod. conf. 245. n. 45. Quod maxime procedit in opinionibus glossæ, cujus auctoritas omnes alias antecedit, si credimus Baldo in l. Cum hereditas, C. Depos. & propterea idem Bald. in l. fin. §. Necessitatem, C. De bonis, qua liber. (Adhæreas inquit) Odoſi eodi veritati, id est glossæ, & in perpetuum non errabis.) Et in c. Contingit, de dol. & contum. asserit Baldum somniasse, sicut accidit Doctoribus volentibus infringere opiniones glossarum, & Cynus in l. Non nostrum, Cod. De contraven. & committen. stipul. (Advocate inquit) audi idolum tuum, id est glossam.) Et plura de veterum Doctorum auctoritate congerit Jo. Andr. ad Speculat. in princ. & in Proemio hujus compilationis. Petrus de Anchar. in proemio c. & Cardinalis in proemio Clem. & alij passim. Facit text. in l. 1. ibi: & sanè crebrius aquid veteres opinio est, ff. De off. quest. & in c. De quibus, 20. dist. ibi: (Facilius nunc invenitur quod à pluribus Senioribus queritur.) Et in c. Domino Sancto, 50. dist. in fin. ibi: (Quotiescunque in gellis Concliorum discors sententia invenitur, illius Concilii magis teneatur sententia, cujus auctorior, aut potior extat auctoritas.)

350 unum tantum adverte. Ideoque antiqui Doctores magni, & vere Philoſophiæ auctores appellantur a Baldo conf. 327. num. 2. vers. Sed in hoc non conveniunt, lib. 3. & Speculat. in proemio nu. 15. (Tanta inquit nobis antiquitati habita est reverentia, ut nonnunquam sapientium taciturnitas trahere nullo patiamur modo.) Item, (Antiquos cum reverentia lego, sine injuria recentes,) dicebat Lampridius à Sidonio relatus. Et Plinius; (Sum inquit) ex his, qui miror antiquos, non tamen, ut quidam nostrorum temporum ingenia, despicio; imò eum qui relinquit antiquos Doctores, ut modernis adhaereat, non recte sapere scripsit Signoroli, de Omod. conf. 245. n. 45. Quod maxime procedit in opinionibus glossæ, cujus auctoritas omnes alias antecedit, si credimus Baldo in l. Cum hereditas, C. Depos. & propterea idem Bald. in l. fin. §. Necessitatem, C. De bonis, qua liber. (Adhæreas inquit) Odoſi eodi veritati, id est glossæ, & in perpetuum non errabis.) Et in c. Contingit, de dol. & contum. asserit Baldum somniasse, sicut accidit Doctoribus volentibus infringere opiniones glossarum, & Cynus in l. Non nostrum, Cod. De contraven. & committen. stipul. (Advocate inquit) audi idolum tuum, id est glossam.) Et plura de veterum Doctorum auctoritate congerit Jo. Andr. ad Speculat. in princ. & in Proemio hujus compilationis. Petrus de Anchar. in proemio c. & Cardinalis in proemio Clem. & alij passim. Facit text. in l. 1. ibi: & sanè crebrius aquid veteres opinio est, ff. De off. quest. & in c. De quibus, 20. dist. ibi: (Facilius nunc invenitur quod à pluribus Senioribus queritur.) Et in c. Domino Sancto, 50. dist. in fin. ibi: (Quotiescunque in gellis Concliorum discors sententia invenitur, illius Concilii magis teneatur sententia, cujus auctorior, aut potior extat auctoritas.)

351 Nec refutatur textus in Clem. 1. §. fin. de Sum. Trinit. & fid. Catol. ibi: (Opinionem secundam tanquam probabiliorum, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiarum magis consonam, & concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam.) Etenim ex facto tunc accidit, ut secunda opinio, quam moderni Theologi sequebantur, probabilior esset, & magis consona dictis Sanctorum. Unde ex eo, quod Clemens V. cum Concilio eam elegerit

352 Nec refutatur textus in Clem. 1. §. fin. de Sum. Trinit. & fid. Catol. ibi: (Opinionem secundam tanquam probabiliorum, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiarum magis consonam, & concordem, sacro approbante Concilio duximus eligendam.) Etenim ex facto tunc accidit, ut secunda opinio, quam moderni Theologi sequebantur, probabilior esset, & magis consona dictis Sanctorum. Unde ex eo, quod Clemens V. cum Concilio eam elegerit

gerit tanquam probabiliorum, & dictis Sanctorum & modernorum Theologorum magis consonam, non licet generaliter arguere, ut majoris sit ponderis auctoritas modernorum quam antiquorum. Nam verisimiliter Papa eo modo meminisset de Theologis antiquis, si eamdem opinionem fuissent amplexi, sicut meminit de dictis Sanctorum quod ad veteres referendum videtur. Et Augustinum adducit ibi gloss. in ver. Sanctorum. Præterea paulo ante Concilii Vienneſis celebrationem de articulo illius Clementine, id est de virtutibus, quæ in Baptismo parvulis infunduntur, scripserunt Alexan. de Ales, Albertus Magnus, S. Thomas, & ante eos Petrus Lombardus Magister Sententiarum, quos citat ibi gloss. præallegata, & ad quos verisimiliter respexerunt patres Concilii Vienneſis. An autem ex auctoritate tantorum Theologorum sit inferendum ad scriptores hujus ætatis, judicent alij.

354 Sed tamen, ut Theologis modernis alios idem modernos Theologos opponamus, non pauci ex his numerantur, qui existimant esse peccatum sequi opinionem minus probabilem, & minus tutam in concursu probabilioris ac tutioris, inter quos præter Cajetanum, Navarum, Cordubam, Corradum, Comitolum, Granvinam, & alios supracitatos, recensentur Sotus de just. & jur. lib. 3. qu. 5. & 6. Henricus quodlib. 4. quest. 33. Paulus Freianellus de oblig. Missæ. Pejerinus tom. 3. cap. 1. n. 10. Antonius Perez in Laurea Salmantina certamine 10. n. 5. Et ex professo tunc Candidus Philalethus, qui primus libertatem opinandi in materia morum fortiter compeſcuit, in suo opusculo de opinionum praxi quælib. s. Antonius Merenda probabilium impugnatorem acerrimus in tractatu de consilio, & c. terè per totum, & Julius Mercorus de Probabilitate opinionum par. 2. præsertim art. 4. 7. & 8. cum pluribus sequentibus usque in finem. In specie autem id non licere consiliario, seu consulti animarum contra Vasquez, & Salas, de quibus sup. n. 30. tradit Thomas Sanchez in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 21.

Item nec judicari, ut contra auctores relatos n. 31. teneri idem Sanchez ubi supra c. 10. n. 46. quamvis affirmet contrariam quoque opinionem esse probabilem. Villalob in Sum. to. 1. tract. 1. dist. 1. §. n. 6. Bannes in 2. qu. 63. art. 4. dub. 1. ad 2. ubi refellit sententiam illorum, qui dixerunt in concursu opinionum probabilium posse judicem judicare pro amico, & tunc secundum unam, nunc secundum aliam. Layman in Theol. moral. lib. 1. tract. 1. c. §. 3. n. 16. Malderus in 1. 2. qu. 19. art. 5. dist. 86. prope fin. Filiuc. to. 2. tract. 21. c. 4. n. 144. Becan. in Sum. to. 2. tract. 1. c. 4. qu. 9. n. 13. Tanner. in 2. 2. dist. 4. qu. 4. dub. 6. n. 128. Et probatur efficaciter: nam certum est iudicem in dubio non posse sententiam ferre, ut tenent communiter Theologi cum D. Thom. in 2. 2. quest. 60. art. 2. & Jurisperiti in l. Admonendi, post Bart. ibi n. 19. ff. De jur. juran. Sed quando partium iura ita se habent, ut sit probabiliter pro una parte, & probabilis pro altera, iudex dubitat tunc de minus probabili, imò magis dubitat, quam si rationes pro utraque parte essent æque probabiles: magis enim dubitat de illa parte, quæ licet sit probabilis, tamen contra eam u-

gent fortiora motiva, ut evidenter monstratum est supra in 1. fundamentum. Ergo in tali casu iudex non potest sententiam ferre pro parte minus probabili.

356 Non melatet in casibus criminalibus quando opinio circa factum est probabilis pro reo, & probabilior pro fisco, plerisque ex Theologis modernis arbitrari eo casu iudicem sequi posse probabilem, quæ favet reo, omilla probabiliori, quæ favet fisco, seu accusatori. Sic Sayr. in clari regia lib. 1. c. 11. n. 13. Salon. in 2. l. q. 63. art. 4. controvers. 2. concl. 2. Imò in tali casu iudicem teneri reum absolvere censent Salas in 1. 2. qu. 63. art. 4. controvers. 2. concl. 2. & alij, quos cumulat Diana resol. moral. in 2. addit. resol. 13. Moventur, quia iudex sequi non potest probabiliorum opinionem pro fisco, cum ad condemnandum requirantur probationes luce meridiana clariores, juxta text. in l. Sciant cuncti, C. De probat.

Verum observandum est diligenter iudicem hoc casu minime sequi opinionem minus probabilem pro reo: nam ad ferendam sententiam spectandum non est an probationes fisci præponderent probationibus rei, sed attendi debet an ex processu in univertum resulerit talis probatio, quæ sufficiat ad condemnandum, ut declarat Clarus in §. fin. qu. 22. & 63. Et quidem si probatio non sit omnino plena, & concludens, reus est in causa abſolutionis: nam regula l. Eum qui accusare, ff. De eden. id est actore non probante, reus absolvitur, maxime procedit in iudicio criminali. Dyn. conf. 48. in quest. n. 2. vers. Super 2. & 3. Angel. Aret. conf. 63. Clarus n. 20. vers. Secundo principaliter. Et est communis opinio, teste Jafone, in l. Non est novum, n. 5. C. De eden. & Clar. in §. fin. qu. 62. in princ. Et habet locum etiam reo nihil probante, c. unic. Ve Ecclesiastica beneficia. Bald. conf. 285. Casus, in princ. vers. respondeo, lib. 2. Ratio est, quia exceptio negativa pro parte rei non est probanda, c. Quoniam contra, ubi Lanfranc. de probat. Unde iudex qui accusatorem minus sufficienter probante, absolvit reum, qui nihil proficius probavit, non iudicat pro reo secundum opinionem minus probabilem, sed secundum id, quod est certum, & à legibus determinatum, gloss. in c. Invenis, in ver. Dubia, vers. Sed non dicitur dubia res, quia actor non probavit clarè, & c. desponsat. Bartol. in l. Quoties, n. 1. ff. Si quis caution. Nam etiam post accusationem, & inquisitionem super delicto, nisi delictum probetur, non præsumitur accusatus, vel inquisitus culpabilis ut ait Bald. conf. 410. in causa, & in questione numero. 1. in fin. vers. Sed quia non statim, lib. 2.

360 Et est communis opinio, teste Jafone, in l. Non est novum, n. 5. C. De eden. & Clar. in §. fin. qu. 62. in princ. Et habet locum etiam reo nihil probante, c. unic. Ve Ecclesiastica beneficia. Bald. conf. 285. Casus, in princ. vers. respondeo, lib. 2. Ratio est, quia exceptio negativa pro parte rei non est probanda, c. Quoniam contra, ubi Lanfranc. de probat. Unde iudex qui accusatorem minus sufficienter probante, absolvit reum, qui nihil proficius probavit, non iudicat pro reo secundum opinionem minus probabilem, sed secundum id, quod est certum, & à legibus determinatum, gloss. in c. Invenis, in ver. Dubia, vers. Sed non dicitur dubia res, quia actor non probavit clarè, & c. desponsat. Bartol. in l. Quoties, n. 1. ff. Si quis caution. Nam etiam post accusationem, & inquisitionem super delicto, nisi delictum probetur, non præsumitur accusatus, vel inquisitus culpabilis ut ait Bald. conf. 410. in causa, & in questione numero. 1. in fin. vers. Sed quia non statim, lib. 2.

362 In practica tamen quæ supra proxime dicta sunt aliter se habent, quam speculative differantur. (Nam ut ait Clar. d. q. 62. ubi nihil ulterius superest ad agendum tam ex parte accusatoris, quam ex parte accusati, tunc debet iudex diligenter considerare processum tam offensivum, quæ defensivum, & recta trutinam pendere quid ex ipso processu resulerit, & qualia contra reum extet iudicia, seu probationes, quæ per ejus defensionem elise non fuerint nisi in reus ex eis est plane convictus, vel confessus, debet condemnari si semiplena tantum resultat contra eum probatio,

363 In practica tamen quæ supra proxime dicta sunt aliter se habent, quam speculative differantur. (Nam ut ait Clar. d. q. 62. ubi nihil ulterius superest ad agendum tam ex parte accusatoris, quam ex parte accusati, tunc debet iudex diligenter considerare processum tam offensivum, quæ defensivum, & recta trutinam pendere quid ex ipso processu resulerit, & qualia contra reum extet iudicia, seu probationes, quæ per ejus defensionem elise non fuerint nisi in reus ex eis est plane convictus, vel confessus, debet condemnari si semiplena tantum resultat contra eum probatio,

est tortura subiciendus, quam si sustinerit, purgatis indicij, est absolvendus, non quidem diffinitive ex capite innocentie, sed rebus sic stantibus.) Et hanc practicam servari in Hispania testatur Covar. *variar. resol. lib. 1. c. 1. post n. 8.* & in Gallia Rebuffi. *in proem. Const. Franc. gloss. 5. n. 3. 8.* & in Senatu Mediolanen. *Clar. loc. cit. Judices nostri absolvunt tanquam non repertum culpabilem, nec de jure punibilem. Atque ita judex, qui eo casu reum absolvit, sequitur omnino quod justius, & probabilius est. Quamobrem inepre asseritur in causis criminalibus judicem sequi debere opinionem pro reo minus probabilem. Imo enim stat pro reo opinio probabilior quotiescumque probationes pro fisco, vel accusator non sunt planae, & concludentes, juxta d. l. *Sciatis cuncti*, C. de probat. & §. *Sciatis cuncti*, 2. q. 8. Neque enim ad infligendam poenam ordinariam sufficientia judicia etiam vehementia. c. *Litteras, de presump. Alex. conf. 2. V. so processu, in princ. lib. 7.* Et probabilitas opinionis non est sumenda ex probationibus rei, qui multoties est absolvendus, etiam si nihil probaverit, sed ex probationibus fisci, vel accusatoris, excusata persona jus metimur, l. 1. in princ. ff. si pars hered. perat. l. fin. de revindic. Paul. de Caltr. conf. 76. in facta isto n. 2. in fin. vers. Et postea, lib. 2. Surd. conf. 150. n. 89.*

366 Sed & si opinio probabilis pro reo versetur circa jus, tamen quidquid in contrarium senserit Villalob. *in Sum. tom. 1. tract. 1. difficult. 15. n. 3. & 4.* & alij plures, tenendum est omnino judicem sequi debere probabiliorum opinionem, etiam contra reum. Ratio est, quia cum in difficultatibus juris raro accidat, ut judices sint certi per rei evidentiam, necesse est, ut judicent secundum id, quod est certum moraliter, seu civiliter, sive pro reo, sive pro accusatore: Nam jura, quae dicuntur iudices prioriores esse debere ad absolvendum, quam ad condemnandum, cap. 3. de probat. eo quod sanctius sit nocentem absolvere, quam condemnare innocentem, l. *Abfentem, ff. de pen. Item dispositio l. Respicendum, ff. eod. quam Bald. ibi dicit esse philosophicam, procedunt tantum cum judex versatur in dubio. At cum contra reum est opinio magis probabilis, judex non est dubius, sed morale, seu civilem habet certitudinem, quam Doctores plenam credulitatem appellant, ut notat Bartol. communiter receptus in l. *Admonendi*, n. 21. & 22. ff. de iur. juran. & probatum est sup. n. 225. & n. seqq. Ergo etiam pro fisco tenetur sequi opinionem magis probabilem, & melioribus rationibus succum, ne alioquin agat contra dictamen conscientiae, ut similiter ostensum est supra in 4. fundamento, pro hac sententia. Id quod aliquibus exemplis evidentibus confirmari potest.*

368 Inquisitum est aliquis de crimine laese majestatis, eo quod occiderit Consiliarium Principis. Opinio minus probabilis quorundam est, quos tacito nomine refert Clarus in §. *Laesa majestatis, Vers. Quero etiam*, homicidam in hoc casu non esse reum laesa majestatis, si homicidium patriverit ex privato odio ipsius Consiliarii, non autem in odium Principis. Tamen probabilior est opinio, homicidam indistincte incidere in crimine laesa majestatis, pro qua in facti contingentia consuluit Rubeus *conf. 154.* Nemo autem hoc

casu iuste reprehenderet judicem, qui contra reum sequeretur opinionem probabiliorum, pro qua fuit judicatum Neapoli contra reum, qui crucidavit Andream de Slemia celebrem feudistam Reginae Joannae consiliarium, ut refert Paris de Puteo de *Syndicatu. fol. 124. n. 14. & Afflict. sup. 1. part. Constit. Regni, rubric. 29. num. 6.*

370 Item quamvis secundum communem opinionem pro unico furto magno fur suspendi non possit, secundum Angel. de Ubaldo inter consilia criminalia dicitur *conf. 7. 1. n. 2. lib. 2.* tamen contrariam opinionem docuit Bald. *in Auth. sed novo jure. post n. 3. C. de serv. fugit.* Nec esset damnandus Angel. qui in *tract. de malefic. in ver. Vestem caelestem*, n. 13. dicit se illum semel practicasse dum Perulij affideret, quam etiam ex consuetudine invaluisse in Hispania affirmat Diaz in *practica criminali Canonica*, c. 84. post num. 2.

371 Rursum probabilis opinio est poenam l. *Unica, C. de raptu virginum*, non habere locum in rapiente publicam meretricem, quaeque ita tenere Doctores testatur Hippol. de Marfil. *in d. l. unica, n. 26.* & consuluit Cephal. *1. q. 0. lib. 1.* Verumtamen non esset condemnandus judex, qui sequeretur contrariam opinionem, secundum quam Cyn. *in ead. l. unica*, aliter se vidisse aliquos ultimo supplicio puniri, prout illum refert Afflict. *super 1. part. Constit. Regni, rubric. 20. n. 17.* & secundum quam testatur etiam Grammaticus in *Con. Regni fol. 19. col. 1. n. 2.* Cum plures juvenes quamdam meretricem se prostibulo violenter rapuissent, unum ex eis Florentinum, qui fuit principalis, fuisse furca suspensum, & alios socios per triennium ad triremes damnatos.

372 Eteodem modo quamvis probabilis, & communis opinio sit poenam d. l. *Unica, C. de raptu virginum*, non habere locum in muliere rapiente virum, ut testatur Grilland. de *divers. crimin. lib. 3. qu. 10. n. 23.* non tamen esset de injustitia redarguendus, qui in judicando servaret opinionem glossae in d. l. *Unica, in ver. Sponsam*, quam itidem tenent communiter Doctores, teste Marfil. *ibidem n. 23.* & etiam practicae in Gallia, ut refert Papo *lib. 22. tract. 6. articulo 3.* secundum quam & Angel. *in d. l. unica, testatur se Florentiae vidisse comburi quamdam meretricem, quae adolescentulana libidinis causa rapuerat. Hac atque alia innumera passim reperiuntur apud Doctores, ex quibus licet intelligere iuste agere judicem, qui sequitur opinionem, quam putat veriorum, ac probabiliorum, etiam contra reum, & in causis capitalibus. Et hic junge quae de obligatione iudicandi secundum opinionem magis probabilem generaliter dicta sunt supra in 20. fundamento.*

373 Similiter nec Medico licere uti opinione probabilis absque reatu mortalis peccati, contra Theologos citatos sup. n. 35. scripsit Soto. *lib. 3. de iust. & iur. qu. 6. art. 6. ad 4. Suarez 2. 4. tom. in 3. part. disp. 26. sect. 6. n. 32.* Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 1. difficult. 1. n. 6.* Vasquez. *in 1. 2. tom. 1. disp. 64. c. 4. in fin.* Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 41.* Bonaven. de *legib. disp. 2. qu. 4. punct. 4. n. 22.* Becan. *in sum. tom. 1. cap. 4. qu. 9. n. 13.* Et ex Canonistis nostris tenent in c. *Tuanos, de homic. Innoc. n. 1. Jo. Andr. circa princ.*

princ. Anton. de Butr. n. 15. Anchar. n. 3. Jo. de Anan. num. 5. Abb. in §. Ad ultimum n. 4. Felin. vers. Postremo scias Angel. in vers. Medicus n. 2. Sylvest. eod. ver. quest. 4. dub. 1. quibus in locis affirmant peccare Medicum, qui scienter applicat infirmo medicamenta dubia, & aliqui ex eis etiam si Medicus probabilis credat ea profutura, ut dictum est sup. n. 250. Reddunt rationem Butr. & Anchar. quia melius est aegrotum relinquere in manu Creatoris, quam ipsum periculo exponere, supponendo eum dubitabili medicina. Quomodo adjungunt Innoc. & Jo. de Anan. id vindicare sibi locum etiam si Medicus vehementer opinetur fore ut remedium hoc dubium proficiat infirmo. Mirum est tamen plerique ex Theologis supra proxime ita citatis sentire in Medico corporum, cum oppositum senserint in Medico animarum, quasi majori charitate obstringamur ad procurandam valetudinem corporis, quam salutem animae contra ea, quae in proposito dicta sunt sup. in 19. fundamento.

375 Sed nec Regem posse bellum indicere si pro utraque parte sint opiniones probabiles, & longe minus si contra eum stet opinio probabilior contra auctores supracitatos n. 34. Censent Vasquez in 1. 2. tom. 1. disp. 29. q. 5. n. 224. Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 1. difficult. 17. n. 6. & 7.* & alii multi. Et hic junge quae dicta sunt supra in 33. fundamento.

376 Longe autem minus licitum esse uti opinione probabilis in administratione Sacramentorum, adversus Theologos supra allegatos n. 35. scripsit Medina in 1. 2. qu. 19. art. 6. §. *Ad argumenta in contrarium.* Henriquez de *Sacramentis in genere cap. 9. n. 5.* Bartholomaeus à Ledefina de *Sacram. in gener. dub. 5. conclus. 4.* Sanch. de *matrim. lib. 3. disp. 20. n. 4.* & propterea Petrus à Soto in *instit. sacerdotum lect. 2. de Eucharistia*, & Alanus *lib. 1. de Eucharistia c. 19.* affirmant inter diversae opinionum de materia Sacramenti Eucharistiae eligendam esse tutiorem, & peccare eum, qui utitur materia non certa, idem quae vult Scot. *in 4. disp. 11. qu. 6.* Et contrariam sententiam tantum admitti posse cum ex opposito magnum periculum immineret, censet Sotus de *Secreto membr. 3. qu. 2. concl. 3.* cui subscribit Navar. *in c. Inter verba, in 2. edit. coroll. lar. 13. nu. 135. 1. q. 3.* his verbis: licet quis habeat opinionem alicujus partis, & solum alterius formidinem, non tenetur sequi opinionem, si inde magnum imminere alicui periculum, & formido alterius apparentem habeat probabilitatem; quia periculum grave facit, ut formido praeponderet opinioni. Et sequitur Card. Bellar. *lib. 2. de panit. cap. 7. & Bail. Pont. de matrim. lib. 4. c. 25. n. 8.* Unde Card. Zabara in *Clem. unie. §. final. n. 1. de Sum. Trinit. & fid. Cathol.* scripsit consilium esse, ut quidquid appareat de puero extra uterum, imminente periculo mortis, baptizetur propter penetrabilem, & occultam operationem S. Spiritus, c. *Multi, circa med. 1. qu. 1.* Et Card. Paleot. in *compendio ordinationum pro Parochis Bononiensibus fol. 38.* (Pueri inquit) apparentes extra uterum matris cum brachio, vel pede, vel digitis, cum imminente mortis periculo, baptizentur: sed egressi vivi iterum sub conditione, si non es baptizatus, &c. baptizari debent.) Inde etiam inferunt Gabriel Vasquez

377 *378* *379*

com. 2. in 3. par. disput. 136. c. 4. & Basil. *Pont. de matrim. lib. 1. c. 15. nu. 5.* in Casu necessitatis extremae, eum, qui est in peccato mortali, ministrare posse Sacramentum sine peccato, si tempus ita urgeat, ut ministro non sit locus poenitentiae; reddentes rationem, quia quamvis sit major virtus religionis erga Deum, quam misericordiae erga proximum; tamen quia Deo plus placet, ut proximo, in cuius utilitatem infirmitas est Sacramentum, succurramus, quam ut dispositionem alias debitam erga Sacramentum servemus: ideo tunc licite, & sanctè Sacramentum in peccato mortali celebratur. Quam rationem, ut adverteit Basil. *Pont. breviter attingit D. Thom. 2. 2. q. 30. art. 4. ad 1.* & hoc sensu intelligitur illud Osee 6. *Misericordiam volo, & non sacrificium, & scientiam Dei, quam holocaustum.* At vero extra casum necessitatis non debet ullatenus admitti distinctio superius posita num. 35, quod in ordine ad Deum, & virtutem Religionis non peccet Sacerdos, qui utitur opinione probabilis in essentialibus Sacramentorum, sed tantum in ordine ad proximum. Quoniam minus malum est peccare contra misericordiam, quam contra Religionem, ut bene explicat idem *Pont. ubi supra num. 4.* Unde si non licet eligere opinionem probabilem quando subest periculum inferendi injuriam, vel praedictum proximo, multo minus id licet extra necessitatem cum subest periculum irrogandi injuriam Deo, & faciendi irritum Sacramentum. Et his adde quae in proposito dicta sunt supra in 21. fundamento.

380 Eodem modo nequaquam sustineri potest quod dictum est sup. n. 39. Sacerdoti eligenti opinionem probabilem, praetermissa probabiliori, Ecclesiam tribuere jurisdictionem ad absolvendum, eo quod inde oriatur titulus putativus cum communi errore. Etenim error, unde elicitur praesumptio jurisdictionis ab Ecclesia tributa, debet esse communis, & titulus putativus provenire debet à legitimo Superiore ut in c. *Dadam, 2. de elect. & ibi docent Innoc. nu. 3. Hostien. super ver. Damnabiliter*, Jo. Andr. *num. 42.* Anton. de Butr. *nu. 26.* Card. *qu. 6. & Abb. num. 20.* qui expressius loquitur de utroque requisito, dicens glossam ibi esse singularem, & à Doctore communiter approbari. Idem tenet in c. *Nihil, de elect. gloss. fin. vers. Sed pone quod talis Prelatus*, per text. in c. *Infamis, 3. qu. 7.* & alia jura ibi allegata Innoc. nu. 3. & 4. *vers. Si autem non sit intrusus sua auctoritate*, Jo. Andr. *post Hostien. & compostel. col. fin. in ult. gloss. vers. Et dicunt, quod omnia, quae faciunt electum.* Et Abb. *num. 11. vers. (Nec communis error juvat, ex quo deest auctoritas Superioris, nam lex Barbarus, ff. De offic. Praetor. fundat se super communi errore, & super auctoritate Superioris nam ille servus, qui putabatur liber, habuit officium à Superiore, & sic concurrebant ibi duo, scilicet auctoritas Superioris, & communis error; fecus autem ubi addelet unum tantum, ut tenuit Innoc. & Bald. in reper. d. l. Barbarus.)* Haec tenet verba Abbatis. *Rosella in ver. Confessio Sacramentalis 3. num. 41.* Angel. *Confessio, 4. nu. 12.* Sylvest. *Confessor 2. n. 15.* Navar. in c. *Placuit, de penit. disp. 6. nu. 177.* & in *Manuali c. 9. n. 11.* quam sententiam bis etiam sequuta est Sac. Congregatio Concilii, ut scripsi

plenius in *e. Super eo*, de crimine falsi. Atqui utrumque requiritur deficit hoc casu: Nam eo ipso quod Sacerdos eligens opinionem probabilem cognoscit contrariam esse probabilioris excluditur communis error: probabiliora enim sunt que videntur omnibus, vel multis, vel Sapientibus, & id vel omnibus, vel plurimis, ut habetur in *1. Topic. c. 1.* ad quod ponderanda sunt etiam verba illa Innoc. in *d. c. Dudum*, videlicet: potest dici animas non deceptas, cum ab omnibus habeatur Prælati. Item eo ipso, quod Sacerdos affirmat titulum putativum oriri tantum ex sua propria opinione & credulitate probabili, satis clarè hinc excluditur titulus proveniens à legitimo superiore; unde prædictorum opinionem merito refellit Jo. Sancius in *Select. disp. 44. nu. 19.*

Ex quibus patet etiam ex Theologis nostri temporis non multos esse, qui generaliter, & indistinctè affirmant licere in concursu probabilium opinionum eligere minus probabilem, & minus tutam, cum plurimi sentiant oppositum in Consiliario, in Judice, in Medico, in Rege, & in administratore Sacramentorum.

381 His adice quod auctores moderni, qui allegantur pro contraria sententia, sunt inter se admodum varii, & dissidentes. Nam alii generaliter tenent in quacumque materia licitum esse amplecti opinionem minus probabilem habentem in minimum probabilitatis, etiam si de hac minima probabilitate habeatur minima probabilitas sine evidentiâ. Sic Pasqualigus *decis. 18. n. 2.* Alii limitant, ut ita demum sit licitum sequi minus probabilem, si habeamus evidentiâ de illius probabilitate. Bresserus de *conscientia lib. 3. cap. 5. Merula disp. 3. cap. 4.* Alii magis limitant, ut solum liceat sequi minimam probabilitatem, quando aliter gravi damnum vitari non potest. Salas *par. 2. tract. 8. disp. univ. sect. 5.* Valentia *disp. 9. quest. 14.* Alii affirmant usum opinionis minus probabilis esse licitum in foro conscientie dumtaxat, non autem in foro fori. Ita Sanchez in *Decal. lib. 1. cap. 10.* Layman de *Doctr. moral. lib. 6. cap. 5.* Alii dicunt ad hoc, ut liceat sequi minus probabilem, prius diligentiam adhibendam esse an possimus certificari de magis probabili opposita. Baldellus de *conscientia disp. 3. ca. 4.* Alii non admittunt regulam sequendi magis probabilem in materia Sacramentorum. Vasquez *disp. 60. cap. 3.* Suarez *tom. 4. disp. 26. sess. 6.* Fillucius *tract. 21. cap. 4.* Alii ab hac regula accipiunt casus spectantes ad materiam fidei. Sic Bardus *disp. 11. Select. moral. §. 8.* & Bannes *2. 2. quest. 1. art. 10.* Sed contrarium tenet Spinula de *libera, & prudenti electione disp. 3. sect. 2.* Alii adhuc magis limitant prædictam regulam ut locum non habeat in materia iustitiæ commutativæ, & in casibus ubi agitur de interesse proximi. Idem Bardus *loc. cit.* Valentia *disp. 5. par. 4. quest. 7.* Alii sentiunt probabilioris opinionem sequendam esse de consilio tantum. Sanchez ubi supra. Alii vero nec de consilio nec de præcepto. Joannes Sancius in *Selectis disp. 44. Caramuel Theol. Regul. disp. 6.* Alii affirmant ex præcepto sequendam esse sententiam minimam habentem probabilitatem ad vitandam infamiam, vel aliud grave damnum; Pasqualigus

decis. 30. Alii vero negant. Villalob. *tract. 1. sum. disp. 1. cap. 8.* & Sanchez de *matrim. lib. 2. disput. 36.* Alii censent esse licitum sequi minus probabilem, quando non imminet aliquod periculum, ad quod vitandum prudentia dicit contrariam sententiam eligi debere. Bonacina *disp. 2. de pecc. quest. 4. pan. 4.* Demum alii existimant hanc regulam de sequenda opinione minus probabili esse tantum probabilem. Sanchez *loc. cit.* Alii vero esse certissimam. Pasqualigus *decis. 5. n. 4.* Plura etiam alia discrimina, & varietates patebunt legentibus eorum scripta. Quare cum prælegati Doctores sint adeo varii inexplicanda sententia de sequenda opinione minus probabili, utique non sunt tantæ auctoritatis, ac si uniformiter loquerentur, ac proinde pro una sententia univoca simul omnes supra enumerati citari non possunt, ut accurate observat novissime Julius Mercurius de *Probabilitate opinionum par. 2. art. 27.*

381 In Advocato tantum tubeli aliqua difficultas. In quo tamen videtur distinguendum an ex duabus opinionibus oppositis utraque sit æque probabilis, an vero una sit probabilis, & altera probabilior.

382 Primo casu si quidem Advocatus proponat clientulo suo unam ex prædictis opinionibus veluti certam, affirmetque illam absolute fore bonum jus, utique peccat, tum quia cum articulus propter consilium argumentorum, & rationum utrumque probabilium sit dubius, ut latè firmatum est supra in 2. quest. pro parte negativa in 2. concl. à nu. 125. usque ad nu. 171. Advocatus, qui proponit rem dubiam, & periculofam, tanquam certam, ac tutam, mentitur. Atqui nec artificioso mendacio, nec simplici verbo oportet decipere quemquam, quia quomodolibet mentitur quis, occidit animam, ut legitur in *c. Nec artificioso*, 22. quest. 2. At idem text. in *c. Ne quis, c. Ecce*, & *c. Omne genus ibi: Nec ut præstes mentiri fideles, nec qualibet fallacia vitam alicuius defendas, & c. seq. ead. caus. & quest.* Et in causam patrono est text. in *1. Rem non novam §. Patroni, C. De jud. Et docet D. Thom. 2. 2. qu. 71. art. 3. ad 3.* tum quia proponendo rem dubiam veluti certam, inducit clientulum per deceptionem ad litigandum, qui fortè non litigaret, si rem dubiam inteligeret, Ideoque tenetur ei ad damna, & interesse, *1. Non est ignotum, C. De administr. tut. & tradit Sylvester in ver. Advocatus num. 5. vers. Quamvis causa est dubia.* Atque in hunc sensum videntur accipiendi Theologi, qui simpliciter asserunt, advocatum non posse in causa dubia patrocinari.

383 Sin autem advocatus proponat articulum tanquam dubium, sicuti est propter rationes utrumque suasibiles: tunc potest tuta conscientia in illa causa patrocinari ut patet in *d. l. Advocati, in primis. C. De advoc. divers. judic.* ubi advocati in primis inde laudantur, quia dirimunt ambigua fata causarum. Ergo si patrocinium præstent in causa ambigua, non peccant, sed magis laudandi sunt, *c. Qui peccat, 23. quest. 4.*

384 Præterea proponendo rem tanquam dubiam, non inducunt clientulum ad temerè litigandum quia temerè litigare non dicitur qui dubius est, sed qui scit se jus non habere, *glos. 1. in l. Eum quem*

quem temere, ff. De judic. Item ut inquit Arist. *lib. Rhetor.* litigantis nihil est nisi ostendere quia res est, vel non est, vel quia facta est, vel non facta est: verum autem sit iusta, vel iniusta, oportet ipsum iudicem cognoscere, & non discere à litigantibus. Itaque Advocati nec sententiam proferunt, nec judicem cogunt proterre, sed tantum proponunt, quæ sui clientuli jus confirmare possunt, quæ præponere iudici in causa dubia non est injultum, & multum prodesse potest ut à iudice causa melius expendatur, *c. Judicantem 30. q. ult. glos. 2. in c. Grave 35. q. 9.* Cum causarum merita partium assertionem paudentur, *1. fin. C. si per vim, vel alio modo.* Et propterea verba illa text. *Advocati, qui dirimunt ambigua fata causarum, & c.* gloss. exponit dicens, dirimunt, id est dicunt ea, propter quæ dirimuntur: nam ipsi non dirimunt, sed iudex. Et in ver. *lapsa dicit causam ejus, qui sententiam contrariam reportavit* ob ommissas juris allegationes postmodum instaurari per advocati indulgiam. Ad hæc nisi advocato liceret consulere in causa dubia, sequeretur ut forensulo casu eidem liceret patrocinari, & supprimi possent ferè universa orbis tribunalia; plerumque enim non consuevit litigari nisi de rebus dubiis, & propterea incertus dicitur litis eventus, *1. Quod debetur, ff. De peccul. & causa terminus manifestare poterit qui timidus, quique audacius iudicium vel reliquerunt, vel protulerunt, d. l. Rem non novam §. Patroni, C. de iudic. & gloss. in d. l. Advocati, exponit verba illa, ambigua fata, id est fines. Hinc passim videmus sententias lacas in prima instantia revocari per iudices appellationis, & has rursus retractari in 3. instantia, & decisiones crebro variari. Ad hoc *c. Nec novum, & ibi gloss. 1. §. 9. 1. & l. si unus, §. Principaliter, ibi: propter naturalem hominum ad dissentendum facilitatem, ff. De recept. arbitr. Satis est igitur ut advocatus moveatur probabilibus rationibus, l. 3. C. Manda. Et cum advocati in causis ex utraque parte debeant esse æquales, *1. Providendum: C. De p'stulatione, & idcirco in omni causa quotidie videamus scribere utrinque advocatos; si hoc licitum non esset, consequens esset, ut advocati penè omnes damnarentur, & falsum esset quod ait Host. in proemio summa: Advocatos rectos meliorem vitam facere, quam Fratres Prædicatores, vel alios Religiosos.* Sunt pro hac sententia D. Antonia. *part. 2. tit. 1. c. 19. §. 8. alius est 3. par. tit. 6. c. 2. §. 14. Angel. in ver. Advocatus. nu. 17. Sylvester eod. vers. 9. 10. Armilla n. 20. Navar. in Manual. c. 25. nu. 28. vers. Quamvis causa est dubia, Soc. lib. 1. de iust. & iur. quest. 8. Tolet. in sum. lib. 5. c. 60. n. 2.***

385 In quo tamen videtur distinguendum an ex duabus opinionibus oppositis utraque sit æque probabilis, an vero una sit probabilis, & altera probabilior.

386 Secundo casu, cum scilicet una opinio est probabilis, altera probabilior, verius videtur advocatum non posse consulere, nec patrocinari pro parte minus probabili. Ratio est, quia nemo potest consulere alteri id, quod ille absque peccato exequi non potest, *c. Error, cum duobus seqq. 83. disp. 8. Thom. in loca proximè alleganda. Canonice in c. Tua nos de homic. Sed cliens non potest agere causam minus probabilem, nec iudex pro illa parte sententiam ferre, sed uterque tenetur omnino sequi partem probabilioris, ut latissime probatum est supra quadr. ginta duobus fundamentis. Ergo advocatus non potest*

387

test in ea causa consulere, aut patrocinari. Quod clarè sentit Navar. in *Manual. c. 25. nu. 28. vers. Et qui*, dum affirmat peccare advocatum, qui patrocinatur in causa, quam licet neciat omnino esse iustam, magis tamen reputat esse iniustam quam iustam. Post Anron. de Bucr. quem citat in *c. Trevi, de iurjuram.* Idque quidquid sentierint Theologi relati à Sanchez in *Dical. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 52.* vendicat sibi locum, etiam si advocatus pandat clientulo suo rationes adversarij esse probabiliores; siquidem adhuc ei non licet clientulo etiam scienti, & consentienti auxilium ferre. Imò si in principio litis credat rationes sui clientuli esse veriores, seu probabiliores, & in processu comperiat illas esse minus probabiles, & minus iustam causam, tenetur causam ipsam deserere, vel eum, cuius causam agit, ad eundem inducere, live ad componendum sine damno adversarij, secundum S. Thom. 2. 2. *quest. 71. art. 3. Sylvest. in ver. Advocatus. nu. 5. §. 10. Navar. in Manual. c. 25. nu. 201. ver. Et qui à principio credit iustam.* & est text. in *d. l. Rem non novam §. Patroni, C. De iudic. ibi: (Sed est certamine procedente aliquid tale sibi cognitum fuerit, à causa recedat.)* Et quamvis multi existimaverint non esse prohibendum advocato sequi opinionem minus probabilem, nisi in causa sanguinis, vel civili omnium bonorum, ut Scotus Tolet. & alii relati à Sanchez *d. c. 9. nu. 52.* Vere tamen si causa sit criminalis, live civilis, & si ve agatur de omnibus bonis, si ve de illorum parte, nunquam licet advocato patrocinari in causa minus probabili, seu minus iusta. Bartol. in *l. 1. §. Si quis apud, ff. Quod quisque iuris, & S. Tho. loc. cit. Quippe major, aut minor quantitas controversiæ auget, vel minuit injuriam, sed peccati speciem non mutat. Ideoque videmus furti actionem dari etiam de re minima, puta pro gallina, pro anseri, imò etiam pro ovo, ut dicit gloss. in §. Gallinarum, in ver. Qui lucrandi animo, instr. de rer. divers. quam sequuntur omnes, teste Tiraquell. in *tract. de iudic. in rebus minimis, fol. 5. col. 2. vers. decimo.* Et Clarus in §. Furtum, *vers. Carer etiam adiciemus.* Hæc de advocato.*

392 Non obstant modo argumenta contraria. Ad primum namque respondetur, negando maiorem; imò enim qui in actibus humanis ad mores pertinentibus eligit opinionem minus probabilem, imprudenter agit, quia tenetur pro regula suorum actuum eligere verum, quod est obediendum prudentiæ; & tamen eligit minus probabile, quod plerumque est falsum. Item tenetur eligere quod est perpetuo verum, & stabile: & nihilominus eligit opinionem minus probabilem, quæ hodie videtur vera, sed postea verius minus apparebit falsa. Item ut prudenter agat tenetur iudicare de re secundum quod est: & tamen iudicat secundum quod putavit esse minus probabiliter. Item debet esse certus saltem moraliter de rectitudine suæ operationis, quam tamen certitudinem professio non habet iudicium minus probabile, sed prolius fluctuat, & vacillat propter fortiora motiva opinionis oppositæ. Item debet uti principio infallibili: & tamen utitur opinione minus probabili, quam mentiri, & fallere plerumque contingit, & falli. Item ex prudentia tenetur eligere certum, & dimitte

re incertum : & tamen eligitur iudicium minus probabile, quod est obnoxium magis formidini propter validiora motiva partis alterius : & ideo est omnino timidum, & incertum. Item tenetur agere cum veritate : & tamen sequitur minus probabilem opinionem, quæ ut in pluribus est falsa, & ideo à ratione virtutis proculdubio excluditur. Item tenetur eligere bonum, & rectum, & eligi minus probabile, quod plerumque se habet ad malum, & obliquum. Item ne sit imprudens tenetur cavere periculum ; & nihilominus eligendo quod minus probabile est, ac minus tutum, exponit se manifesto discrimini ; prout hæc omnia, & alia plura his similia patent per vigintis sex fundamenta superius allata in prima questione pro parte negativa a nu. 59. usque ad nu. 112. & probantur in 2. 3. & 7. fundamento pro hac sententia.

Ad confirmationem respondetur primo negando assumptum, quia etiam Deus dedit nobis dictamen rationis ad recte operandum, non tamen constituit formalem rationem rectitudinis humanæ operationis in ipsa probabili rectitudinis apparentia, cum hæc indifferenter se habeat ad rectum, & obliquum, sed in sola rectitudinis veritate secundum illud Eccl. 37. 20. *Aute omnia opera verbum verax præcedat*, ut iuste explicatum est supra in prima questione nu. 60.

Deinde respondetur argumentum retorqueri ex eodemmet principio ; cui præcipue immititur Defensores probabilitatis, videlicet : qui operatur id, quod probabiliter apparet rectum, secundum eos non peccat. Ergo à contrario peccat qui operatur id, quod apparet non rectum ; *cap. Nihilominus*, in *fin. 32. dist.* & ibi *gloss. unica in princ.* Sed qui sequitur opinionem minus probabilem in concursu probabilioris operatur id quod sibi apparet non rectum, quia fortiora motiva probabilioris opinionis opposita negant huiusmodi opus esse rectum, ut constat ex dictis in pluribus fundamentis pro hac sententia, & præcipue in primo, & 22. num. 257. & num. 281. Ergo qui sequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, peccat. Si igitur æquanimiter observanda est regula à Deo tradita hominibus pro morum directione, quæ, ut ipsi affirmant, consistit in hoc, ut id solum liceat operari, quod nobis probabiliter apparet rectum in concurrentia opinionis minus probabilis ; & probabilioris si illa dicitur opus esse rectum, hæc vero non esse rectum, utique potius adhiendum est ab opere, quia attenda ratione apparentiæ, quæ secundum eos est ratio formalis dictæ regulæ ; huiusmodi opus magis apparet non rectum, quam rectum, & eadem regulæ advertatur potius, quam conformetur. Id quod pulchro exemplo confirmat Julius Mercurius in suo opere *de Probabilitate opinionum par. 2. art. 8.* videlicet : Rex in expeditione militari præcipit duci sui exercitus, ut in gravioribus negotiis sequatur consilium septem Seniorum, quos et collaterales nominatim constituit. Occurrit hostis, consultus que an acie sit dimicandum, ex iis, qui sunt à consiliis, tres affirmant, reliqui negant. Si dux tunc nihilominus vellet præliari, quippe ageret contra præceptum Regis, apud quem non excusaretur, si vocatus ad reddendam rationem pugne, vellet sic para-

legiate. Rex præcepit mihi agere juxta consilium Seniorum. Sed tres, quorum consilium sum sequutus, sine senioribus. Ergo pugnando feci juxta præceptum Regis. Nam protinus fiscalis ipsum tanquam delusorem Regii mandati redargueret simili syllogismo. Imò fecilli contra mandatum Regis, quod erat, ut sequeretur consilium Seniorum. Sed quatuor, quorum consilium non es sequutus, erant Seniores constituti à Rege pro consilio. Ergo pugnando fecisti contra mandatum Regis ; ideoque puniri debes, tametsi res bene cesserit, ut *l. Desertorem, §. In bello, ff. De re milit.* Porro non fecus apud Regem Regum se excusant, qui indistincte utuntur sententia minus probabili in concursu probabilioris, dum illum paralogsimum replicant. Deus solum à nobis exigit, ut sequamur consilium rationis. Sed dictamen juxta opinionem minus probabilem concurrente probabiliori est consilium rationis. Ergo qui sequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, non facit contra divinum mandatum. Non enim animadvertunt ex adverso remordere, ac redarguere synderesim, quæ in interiori foro gerit vicem vigilantissimi fiscalis. Arguit enim, si fateris id solum esse opus licitum, quod ex consilio rationis apparet honestum, fugere debes quod tibi apparet ex consilio ejusdem rationis non honestum. Igitur contra divinum mandatum agis, qui eligis opus, quod tibi suggerit opinio minus probabilis, cum idem ex consilio opinionis probabilioris magis appareat non honestum.

Ad secundum, & tertium respondetur negando minorem ; enim etiam si qui opinionem probabilem eligit, moralem certitudinem non habet de honestate operationis, quoniam potius vacillat, & fluctuat, quia opinio est acceptio unius partis cum formidine alterius, & ubi est opinio, ibi est vacillatio, quæ sunt præcisa verba S. Bonaventuræ in 3. sent. dist. 24. qu. 24. *vers. Item opinio, alienum, 33.* Et probatum est supra in 1. quest. in 6. & 7. fundamento, & in 22. cum quatuor sequentibus pro sententia negativa, & in responsione ad secundum argumentum n. 111. Ergo multo magis caret morali certitudine, qui sequitur opinionem minus probabilem in concursu probabilioris, ut constat ex dictis supra in 2. 3. 11. & 12. fundamentis pro hac sententia.

Ad quartum responsum est supra in 1. quest. num. 111. in responsione ad quartum argumentum, negando scilicet antecedens, & negando consequentiam. Nam ibi dicta concludunt à fortiori in casu præsentis, in quo agitur de electione opinionis minus probabilis, relicta probabiliori, & ibi vide rationem diversitatis inter speculativa, & moralia.

Ad quintum respondetur negando minorem, imò enim qui sequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum esse licitum, nec sequitur perfectum, nec tutum, sed exponit se peccati periculo, & sic procul dubio peccat, ut efficaciter probatum est supra in 12. & 28. fundamento.

Nec obstat quod non teneatur eligere perfectum, ac tutum. Quoniam hoc vendicat sibi locum, flex electione partis oppositæ non imminuat

neat periculum peccati, prout contingit in omnibus operibus bonis, quæ non sunt in præcepto ; quamvis enim ea facere sit tutius, tamen qui non facit, non peccat, ut in ingressu Religionis, in quo exemplificat Sylvest. in *ver. Scrupulus, num. 3.* & in his terminis loquuntur. *c. Alud 11. quest. 1.* & alia jura in contrarium allegata ; ideoque Apollolus 1. ad Cor. 7. 38. dicit : *Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit, & qui non jungit, melius facit.* Et tamen inquit : *de virginibus præceptum Domini non habeo ; consilium autem do.* Et mox subdit : *Si autem acceperis uxorem, non peccabis, & si nupsit virgo, non peccavit.* Ergo propterea qui non arctatur ad electionem melioris boni, id est virginis, quia in electione minoris boni, id est matrimonii, non committitur peccatum. At fecus est ubi in electione unius partis vertitur peccati periculum, quia tunc tutiore partem eligere non in consilio, sed in præcepto est, ut latè in superioribus probatum est ; & declarat idem, & Sylvest. in *ver. Dubium, quest. 2. num. 4.* Præterea quamvis non teneatur semper sequi perfectius, ac tutius, semper tamen sequi tenemur perfectum, ac tutum, *c. Si quis postulat, & c. Si quis autem, de penit. dist. 7.* At cum sequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum esse licitum, nec perfectum esse sequitur, nec tutum, ut supra proxime dictum est.

394 Ad sextum diffusè responsum est sup. in 1. qu. in responsione ad 5. & 6. à numer. 112. usque ad numer. 117. Quibus addimus D. Thomam in 2. 2. qu. 60. art. 4. ad 2. ubi ait : *Unusquisque debet miti ad hoc, quod de rebus iudicet secundum quod sunt : quia verum est bonum intellectus, falsum autem est malum ipsius, ut dicitur in 6.*

395 *Ethic.* Possimum autem veritas indaganda est in foro conscientie, qui dicitur forus veritatis, ut latè per Feder. de Sen. conf. 21. per tot. & Anton. de Butt. in 6. Inquisitioni, in 5. not. de sent.

396 *excom.* Unde Archid. relatus hic à Bald. nu. 3. dicit conscientiam esse quamdam consonantiam,

397 & harmoniam cum veritate. Et in idem recidit quod scripsit idem Bald. num. 1. lex conscientie debet dici lex Evangelicæ à Patre luminum oriens. Et quod dixit in l. 2. c. De fidei commissis. Conscientia est Angelus mentis præses. Nec cuiquam

398 erit grave, aut importabile onus investigare opiniones probabiliores. Quia ratio naturalis se ipsam ostendit, & veritatem occultam non sinit, ut idem Bald. ait hic nu. 9. Quinimo si credimus Federico de Senis conf. 254. in princ. Qui veritatem dicit, non laborat, sed cum magno labore, & languore trahuntur argumenta, quæ inducuntur pro oppositione veritatis.

Ad septimum argumentum, & ad primam illius rationem respondetur. Beatum Job ibi non loqui de formidine, & eius operæ essent recta, sed de metu, an facta essent debita cum diligentia, & intentione sine ulla culpa veniali. Nam ut D. Gregorius inquit : *(Sæpe sordet in conspectu superni iudicis, quod in conspectu fulget operantis.)* Et ita exponunt D. Hieronymus, & S. Thomas super illud Apolloli ad Philippenses 2. 12. *Cum metu, & tremore vestram operamini salutem.* Et 3. par. super qu. 6. art. 4.

Ad rationem secundam respondetur negando minorem : nam qui agit cum dubio positivo, & Prosp. Fagn. in 2. Decretal.

formali exponit se periculo peccati mortalis, & mortaliter peccat, ut constat ex dictis supra à nu. 206. & latius in 2. quest. principali in secunda conclusione à nu. 171. usque ad nu. 229.

Ad rationem tertiam respondetur eum, qui habet iudicium opinativum de aliquo opere, non habere quidem dubium negativum, de quo loquitur Bart. ex adverso allegatus, sed tamen habere dubium positivum, & formale, ex quo oritur fluctuatio, & vacillatio intellectus, & consequenter incertitudo, & imprudentia operationis, ut latè monstratum est in superioribus, & compendiosè nu. 111.

Ad rationem quartam respondetur negando minorem : nam qui sequitur opinionem minus probabilem, in concursu probabilioris, minime sequitur inclinationem intellectus, qui volenter attrahitur in partem oppositam, in qua præponderant graviora motiva, ideoque nec sequitur dictamen rationis, quod nihil est aliud, quam inclinatio intellectus in opus rectum, ut ex mento D. Thomæ probatum est supra in 4. fundamento pro hac sententia nu. 258.

Ad rationem quintam respondetur distinguendo duplicem formidinem. Alia enim est formido Logica, seu remota, quæ in intellectu nascitur ex eo, quod obiectum cognitum, quamvis consideratis particularibus rationibus intrinsicis, & extrinsecis sit moraliter certum : tamen non repugnat quominus possit aliter se habere, attentis quibusdam rationibus communibus, & remotis, secundum quod aliquando in humanis actibus accidere solet, ut *l. Si major. C. De legit. hered.* exemplum patet in scriptura tabellionum, quæ facit planam fidem, cum tabellio sit persona publica, quæ mentiri non presumitur, *c. Quamvis contra, de probat. & c. Ad audientiam, de prescrip.* Et tamen attenda quadam ratione communi, id est humanitate, possibile est, ut tabellio mentiatur, & instrumentum sit falsum, ut *l. 2. C. De fid. instrumentor. & l. 1. & 2. C. Ad l. Corneliam, de fals.* cum similib. Verum quia hoc rarò contingit, censetur omnino per accidens, & non attenditur, ut *l. iura, & l. Ex 95. l. Nam ad ea, & l. Quoniam, ff. De legib.* Et formido si quæ remanet ex tali possibili contingencia de opposito non præiudicat certitudinæ requisitæ ad rectè operandum, imò cum sit de periculo erroris valde remoto, & rarò contingente, tanquam levis contemnitur à viro prudenti. Ad hoc bonus textus in *d. l. Quoniam*, ibi : *Qua semel, aut bis accidunt, contemunt legulatores.* Alia verò est formido moralis, seu prudentialis, quæ scilicet essentialiter inest iudicio opinativo, seu probabili, & oritur ex eo, quod intellectus assentitur quidem uni parti contradictionis, sed tamen propter particularia, & urgentia motiva alterius partis fluctuat, & formidat, ne pars opposita sit vera. Et de hac formidine loquitur Aristoteles in 1. *Magnor. moral. cap. 33. ante med.* dum diffinit exitimationem, seu opinionem esse, qua in omnibus feruntur accipites eane ita se habeant, an fecus. Et in 1. *Poster. cap. 26.* dum ait opinionem esse circa verum, aut falsum contingens aliter se habere, & Nicolaus de Lyra supradict. num. 72. *vers. Minor.* Et hæc formido proferis perimit moralem certitudinem ; ita ut qui operatur cum tali formidine

seu dubio positivo. & formalis in materia morum exponat se periculo. & peccet, ut dictum est supra in responsione ad rationem secundam. Quavis igitur admitteremus timorata conscientia homines diu recte operantur experiri, aliquam formidinem, ut dicitur ipi argumento contrario: tamen haec non est formido moralis, de qua nunc loquimur, sed est formido logica, seu remota, quae rectitudini conscientiae non praedjudicat, nec moralem admittit certitudinem.

Ad rationem sextam, & postremam ab exemplis deductam respondetur: Perfectum militum incaute proflus, & imprudenter agere, si hostem adoriatur moraliter formidans se posse ab eo superari. Idemque dicendum de mercatore, qui timeri contractum sibi fore damnosum, praesertim si illi opinantur ita probabilis eventum, ut pluribus monstratum est supra in responsione ad primum argumentum nu. 392. Ad exemplum de Medico responsum est supra nu. 250. & 293. In Advocato viget specialis ratio cur possit in causa dubia patrocinari, ut late probavimus nu. 381. Ad objectionem vero de iudice dicimus ex praesumptione violenta ferre posse sententiam, quae sane non est probabilis, nec obnoxia formidini, sed moraliter certa, cum sit definitiva, ut c. *Assiste*, de *praesumpt.* & latius dictum est supra nu. 101. & seq.

399 Ad octavam, & ultimum argumentum defun-
tum ex cap. *Literas*, de *restitu. spoliat.* responde-
tur idcirco ibi ex electione sententiae reprobatae,
alias sententias non censeri reprobatas, quia
Innocentius III. in illo speciali articulo declarat
suae intentionis non esse illas reprobare, aut cui-
quam earum aliquod praedictum generare; atque
ita utitur quadam veluti clausula praeservativa
reprobationis, quae illas conservat in eo statu,
in quo reperiebantur, c. *Salva* 39. *quasi* 3.
c. *Cum longe*, 63. *dist. 1. Si debitor*, ff. *Quibus mod.*
pign. vel hypotheca solvat. At secus esset si sim-
pliciter probabiliorum sententiam elegerit,
quia ex hoc ipso intelligeretur reliquas omnes
reprobare iuxta textum in *Clem. unic. §. fin. de*
sum. Trinit. §. fin. Cathol. & l. *Si idem*, §. *fin. ff. De*
iuris. omn. iudic. & rursus dictum est supra in 200.
fundamento *vers. Quintimo*. Deinde respondetur
id esse speciale in electione opinionis mediae, &
distinguentis: nam ut colligit Butrius ex eo
text. in 7. *notab.* & *Abb. na. 2. in fin. inter opi-*
niones distinguens, & illas ad concordiam re-
ducens non videtur alias opiniones reprobare,
vel alicui ex eis derogare. Et ratio naturalis est,
quia medium non opponitur extremis, sed ex-
trema ipsa invicem opponuntur, & mutuo se
perimunt, ut habetur in 1. *Physic. cap. 3.* & in 4.
Metaphys. cap. 6. circa med. & in c. *Maiores*, §. *pe-*
nit. in prin. de Baptismo.

400

401 Ad illud vero, quod generaliter tantum faciunt,
& extollunt sequaces probabilitatem, ut dictum
est supra nu. 41. & seqq. nempe quod haec doctrina
tollat scrupulos, & afferat serenitatem conscien-
tia, quod medetur morbis animarum, easque
ad caelum perducit per viam suavem, & planam,
secundum illud *Matth. 11. 30. Iugum meum suave*
est, & onus meum leve: Respondemus mitan-
dum esse, quod viri docti, & piore, scriptoque
taliter effluerint paradoxa. Nam si sermo sit de
praecipis juris naturalis, Christus Dominus non

venit *solvere legem, sed adimplere*; ideoque man-
davit, ut ab ea non praeiretur unum iota, aut
unus apex, ut *Matth. 5. 17. & 18.* Si vero hic sermo
de praecipis juris divini positivi, lex evan-
gelica ab ipso promulgata non ideo suavis ap-
pellatur, quod eius observatio secundum se ca-
reat difficultatibus: alioquin praecipitum de ca-
privando intellectum in obsequium fidei, praeci-
pitum de fidei confitenda etiam cum periculo
vitae, praecipitum charitatis de diligendo inimi-
co, nec non praecipitum de confessione peccato-
rum in quibus experimur ingenti sensus repug-
nantiam, ad iugum Christi nequaquam pertine-
rent. Si autem sermo sit de praecipis Ecclesiae,
audi verba Agathonis Papae relata in c. *In memo-*
riam, 19. *dist.* (Servanda cum mansuetudine hu-
militatis, ut licet vix ferendum ab illa S. Sede im-
ponatur iugum, tamen feramus, & pia devotio-
ne toleremus.) Ad idem c. *In memoriam* 100.
dist. 8. c. Quid ergo, 11. *qu. 3. facit text. in 1. Pro-*
spexerit, ff. *Qui, & a quib. ibi*: quod perquam du-
rum est, sed ita lex scripta est. Iugum ergo Chri-
sti non propterea dicitur suave, quod indulget
sensui, & saveat concupiscentis, sed quia divi-
nae gratiae dono, & virtute charitatis in adata
alioquin aspera, & laboriosa redduntur nobis
suavia, & plana secundum illud 1. ad *Corin.*
15. *Abundantius omnibus laboravi, non ego, sed*
gratia Dei mecum. Et ita expressè docuit S. Tho-
mas in 3. *sent. dist. 40. art. 4. vers. Sed contra*,
quarta quasi. 3. vers. Si autem secundo modo, &
ad secundum, ubi exponens hunc ipsum locum
Matthaei, Iugum meum suave est, &c. sic fatuit:
(Non ideo Dominus hoc dixit, quod secundum
se non sit laboriosum, & asperum, sed quia lex
Evangelica ad mandata implenda inducit ex
amore, qui omnia levia facit; & quia virtuosus
ea quae ad virtutem pertinent delectabiliter
exequitur, ut dicitur in 1. *Ethic. c. 11. & ideo vir-*
tus perfecta levis quantumcumque difficilia
exequitur, quam carens virtute, facilia, cui hoc
ipsum triste est, quod à delectationibus illicitis
abstineat.) Haec D. Thomas. Similiter S. Au-
gustinus exponens illud *Joan. epist. 1. cap. 5. Man-*
data eius gravia non sunt, dicit: (Non sunt gra-
via amanti, sed non amanti gravia sunt.) Et
cap. 49. (Omnia inquit sunt facilia charitati,
cui uni Christi sermo levis est, aut & una est ser-
cina ipsa, quae levis est; secundum hoc dictum
est, & praecipia eius gravia non sunt, ut cui gra-
via sunt consideret non potuisse divinitus dici
gravia non sunt, nisi quia potest esse cordis affe-
ctus, cui gravia non sunt, & petat qui desinitur,
& impleat quod iubetur.) Sic Augustinus. Igitur
suavitas in iugo Christi, & libertas in lege Evan-
gelica nullatenus est petenda ex doctrina de li-
bera electione opinionis probabilis, sed ex hu-
mili impiorum, & Scriptores
Catholici, qui tantopere hoc argumentum mag-
nificant, remissis debent, & cordi infigere
aurea verba Hieronymi in *1. tom. cap. 27. videli-*
cet: (Haereticos cuncta prospera polliceri, sem-
per Caesorum regna facili negotio peccatoribus
pandere; Sibi tunc regna caelorum: Potest imitari
Majestatem Dei, ut absque peccato sis) cepisti
enim perfecte libertatis legem. Decipiunt
blanditijs miteros, & maxime mulierculas one-
ratas peccatis, quae circumferuntur omni
ven-

ven-

vento doctrinae.) Haec verba Hieronymi.

Quod ergo significat probabilitatem se-
ditatores per hanc doctrinam homines ad Empe-
reum duci per viam suavem, & planam, est me-
rum commentum ad animas decipiendas: nam
cum Evangelium dicat, *Matth. 7. 14. Quam an-*
gusta porta, & aëta via est, quae ducit ad vitam, &
portae sunt qui invenitur eam. Inquiri ab ipsis num
sit alia via eundi ad caelum ab illa; quam Evan-
gelium docuit. Si dicant esse aliam, scilicet sua-
vem, & latam probabilitatem, quam hoc nostro
saeculo ipsi suo ingenio adinventerunt: inuito,
Cur ergo Evangelium nos eam non docuit, sed
tantum meminit viz. arctae, & portae angustae?
& saltem cur Apostoli, & eorum Discipuli, ac San-
cti Patres per quindecim saecula hanc viam fa-
cilem, & planam nobis non indicaverunt? Sandè
non immerito genus humanum conqueri posset
de Divina Clementia, & excellentibus duabus viis
eundi ad Caelum cum eadem securitate, osten-
disse nobis illam tantum, quae angusta est, & oc-
cultasset eam, quae lata est, & plana. Et saltem
negari non posset, quin Evangelium fuisse di-
minutive loquutum, manifestando nobis por-
tam angustam, & viam arctam, & abscondendo
aliam latam, & facilem. quod impium est asser-
mare. Nec se tueri possunt adversarii si dicant E-
vangelium tacuisse nos hanc quoque viam per
illa verba: *Iugum meum suave est, &c.* & mandata e-
jus gravia non sunt. Quoniam huiusmodi autho-
ricates alium habent sensum, ut ex Augustino,
Hieronymo, & D. Thoma supra proxime osten-
sum est.

Si autem dicant unam tantum esse viam,
quae ducit ad vitam, scilicet angustam & arctam,
quam docuit Evangelium: Ergo via larga, &
plena probabilitatem, quae Evangelio opponi-
tur, non est via evangelica, nec ducit ad vitam,
sed magis ad interitum, cap. *Hospitalium in fin. 32. dist.*

Manifesta quoque est illusio, quod doctrina
de libera electione opinionis minus probabilis
tollat scrupulos, & serenat conscientias. Ad
quod demonstrandum repetenda est differentia
inter scrupulum, & opinionem. Scrupulus est
credulitas levis, & temeraria. Opinio est credu-
litas probabilis, & discreta. Utrumque probatur
clare in cap. *Inquisitioni*, de *sent. excom.* & ex com-
muni sententia Theologorum & Juristarum si-
sius ostensum est supra nu. 24. & 281. Uode habere
conscientiam scrupulosam nihil est aliud, quam
habere crudelitatem levem, & temerariam de
malitia actus: & habere conscientiam opinati-
vam aliud non est, quam habere credulitatem
probabilem, & discretam, quod similiter actus
sit malus, ut in d. *cap. Inquisitioni*, & in *cap. Per-*
tus il. 2. de Simon. Hoc posito, is, qui sequitur o-
pinionem minus probabilem assentientem ac-
tum esse licitum relicta probabiliori opposita,
utique non habet simplicem scrupulum, id est
credulitatem levem, & temerariam, sed potius
credulitatem probabilem, imò magis probabi-
lem, & discretam de malitia actus, cum opinioni
suae minus probabilis, quod actus sit licitus, op-
ponatur opinio probabilior, quod sit illicitus.
Ergo doctrina, quae docet sequi minus probabi-
lem, & minus tutam in concursu probabilioris,
ac tutioris, nequaquam tollit scrupulum, id est

levem, & temerariam credulitatem, quod ac-
tus sit malus, & quia impossibile est ut tollat id
quod non est, cum privatio praesupponat habi-
tum. *Decem ff. De verb. obligat. cap. ad dissolvendum,*
de sponsat. in pub. Opinionem vero, seu credulita-
tem magis probabilem, & discretam de malitia
actus haec doctrina tollere non potest, quia ratio
nulla subest cur talis credulitas possit suspendi,
aut tolli: neque enim possumus ad libitum con-
scientiam nostram formare, quia secundum Phi-
losofophum saepius citatum in 2. *de Anima text.*
153. imaginari quidem possumus, & fingere
quidquid volumus, operari autem non est in
nobis. Unde cum opinio, quod actus sit licitus,
sit minus probabilis, & eius contradictoria sit
probabilior, impossibile est etiam naturaliter,
& physice, ut intellectus, proposita veritate ob-
jecti, non inclinaretur in partem probabiliorum,
in qua sunt fortiora motiva, ut plenus supra in
1. fundamento n. 257. Cum igitur libertas eli-
gendi opinionem minus probabilem in concu-
su probabilioris, nec tollat scrupulum, nec opi-
nionem de malitia actus, consequens est, ut nec
serenet conscientias, nec earum sanet vulnera,
ut perperam conclamant propugnatores pro-
babilitatem. Quid ergo facit haec doctrina? di-
cam paucis: hebetat, & obtundit conscientias.
Dicam vulgariter: efficit conscientias grossas, &
largas, & in causa est, ut homo minime sequatur
dictamen rationis, & inclinationem intellectus,
qui cognita opinione probabiliori, quod actus
sit illicitus, non potest illi non adherere, cum
non sit potentia libera, sed cogatur ab intelli-
bili, sicut sensus à sensibili, ut plane probatum est
supra in secunda quaestione n. 155.

Quare electio opinionis minus probabilis as-
firmantis actum esse licitum, non est actus intel-
lectus, seu potentia rationalis, sed est actus
voluntatis, quae cum sit potentia libera, ex per-
veritate, & malitia eligit quod de veritate ad re-
luctantem conscientiam, ac proinde ad reluctan-
tiam, ut in d. *cap. Per tus il. 2. de Simon*, & in
cap. Quoniam omne, de *praescriptione*. & constat ex
dictis supra in 5. fundamento pro hac sententia
n. 260.

Ad motiva Ballei, quod expediat duas habe-
re vias pro mandatis Dei adimplendis, sicut ex-
pediat duas habere vias, quae dicunt Matrimonium
Respondetur hoc posse admitti si ambe essent
tutae. At via probabilitatem, & libertas eligendi
opinionem minus probabilem, quae favor liber-
tati in concursu probabilioris, quae favor praeci-
pto nullatenus cura est, imò evidenti periculo
expolita, ut in superioribus monstratum est,
Quibus nunc addimus illud proverb. 6. *Est via,*
quae apparet homini recta, sed novissima eius ad inferna
deducunt. Ubi Sapientia Divina non loquitur de
via mala secundum se, & à parte rei, quae tamen
certo, & invincibiliter apparet recta: Alioquin
conscientia erronea ex ignorantia invincibili
non excusaret contra id, quod docent commu-
niter Theologi cum D. Thoma in 1. 2. *q. 19. art. 6.*
Nec loquitur de via non recta, quam aliquis sine
nullo fundamento iudicat rectam. Nam quod ap-
paret rectum, ex aliquo fundamento apparet ta-
le, c. *Ego solus*, *vers. Alius vero*, 9. *dist.* & op-
positum est impossibile, ut sup. ostendimus *num.*

idem Augustinus ad Auxilium Episcopum. (Si habes inquit) de hac re sententiam certis rationibus, vel scripturarum testimonii exploratam, nos quoque docere digneris quomodo recte anathematizetur pro patris peccato filius?) Ergo sentiebat Augustinus solum Episcopi sententiam rationibus, & scripturis nudatam non esse sufficiens fundamentum sic opinandi, & operandi.

Probatur quarto in *e. Ego solus*, 9. dist. ubi similiter Augustinus profitetur se non credere Scripioribus non Canoniceis, quamvis doctis, & priis, nisi eorum dicta confirmet vel per alios auctores, vel per canonicas, aut probabiles rationes. Ait enim: Alios autem (id est Scripiores non canonicos) ita lego, ut quantalibet sanctitate, doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi per alios auctores, vel canonicas, vel probabiles rationes, quod a vero non abhorreat, persuadere potuerunt. Ergo sola auctoritas unius Sancti, & docti scriptoris sine congruis rationibus secundum Augustinum non sufficit ad opinandum, nec reddit opinionem probabilem. Concordat textus in *cap. Neque quorumlibet*, ead. dist. & in *e. Per tuas*, de sent. excom. ubi probatur non esse credendum cuiuslibet opinioni, neque cuiuslibet magistro, prout ibi notant. Host. n. 1. & Jo. Andr. n. 12.

Probatur quinto in *l. fin. Cod. De instruit. & substituit*, ubi Imperator opinionem gravissimi Juris consulti Papiniani appellat dubitationem. Dubitatio autem minus est, quam opinio, quia est minus gradus, per quem primo ad suspitionem, deinde ad opinionem pervenitur, ut notat Bartolus communiter receptus in *l. Admonendi*, num. 12. ff. De iurjur. & plenius dictum est supra nu. 24. Ergo sola auctoritas unius Doctoris quantumcumque gravis non est tanta potentia, ut attingat gradum opinionis probabilis.

409 Probatur sexto ex generali regula, quod dicto unius non est credendum, quia vox unius, vox nullius, ut *e. Licet universis*, *e. Veniens*, *e. Iurejurando*, & *e. In omni negotio*, de testib. l. Iura jurandi, *e. eod. Roman. singul. 622. incipien. Dicitur unius*. Quantumcumque sit gravis, & fide dignus, ut *e. A nobis*, & ibi Abbas num. 1. vers. Nota pulchrum textum, de testib.

410 Et ideo non creditur magno Doctori attestanti de consuetudine, seu de communi usu loquendi, ut de Bartolo notat Baldus in *l. Cum quidam*, §. Quod dicitur, in fine. ff. De acquirit. hered. & pluribus relatis ex communi firmat Decius in *conf. 472. incipien. Testator legavit*, nu. 16. in *fin. vers. Secundo responderi potest*. Ergo nec creditur Doctori attestanti de probabilitate, seu veritate alicujus opinionis, cum praesertim dicti sui nullam congruentem rationem adducat, & deponat non de veritate ipsa, sed de iudicio, & credulitate sua, & de his, quae sunt juris. Unde longe minus evidens adhibetur, ut notat Baldus *conf. 286. incipien. Thema proponitur*, num. 3. vers. Superest igitur lib. 2. Card. Zabarel *conf. 24. Quae enim possidet*. Alex. *conf. 148. Excellentissime Domine*, num. 4. ubi attestatur ita omnino tenere, lib. 2. Hinc idem Card. *conf. 77. incipien. Frater unice*, Scripsit se nulli unquam vo-

luisse in opinionibus cedere, nisi urgente ratione, cuius dictum refert Felinus in *e. 1. in fin. supra eod.* Ad idem textum in *e. Sanctum est*, de *consecr. dist. 4. & in e. Nolite timere*, 11. qu. 3. quem textum notat Archid. contra Scholares, qui quotidie dicunt, haec est glossa communis: nam ut ipse ait. (Cuiuscumque magno Doctori non habeo credere nisi suum dictum approbetur per authenticam scripturam.) & sequitur Joannes Lupus in *repetitione c. Per vestras*, §. 20. in 3. art. num. 12. de *donat. inter vir. & uxor.* ubi amplius ait, non esse credendum Doctoribus quantumcumque doctrina polleant, dum carent fundamento.

411 Probatur septimo auctoritate S. Thomae in praedicta *quodlibet*, 3. art. 10. ubi docet in his quae pertinent ad fidem, & bonos mores, nullum excusari a peccato erroris si sequatur opinionem alicujus Magistri, quia in rebus dubiis non est de facili praestandus assensus, quem locum latius expendimus infra in 2. conclusione num. 425. & 432. Ergo ex sententia S. Doctoris sola auctoritas unius Magistri nequaquam reddit opinionem probabilem, nec est sufficiens fundamentum recte opinandi, & licite operandi.

Probatur octavo ex sententia parochorum Parisiensium, & Rothomagenium, qui cum anno 1556. proposuerint universo Clero Gallicano quam plurimas assertiones periculosas auctoritate Superiorum prohibendas, primo loco tanquam aliarum praecipuum poluerunt hanc, de qua nunc disputamus, videlicet opinionem probabilem esse, cum ab uno solo Doctore gravi sustineretur, ut dictum est supra in 3. quest. in 40. fundamento, num. 336.

Probatur nono ex censura facultatis Theologicae Lovaniensis ad requisitionem Episcopi Gandavensis, de qua supra nu. 339. vers. *Ita addimus*. Nam vigesima sexta, & ultimam assertionem, videlicet: Auctoritas unius Doctoris probi, & docti reddit opinionem probabilem: facultas hac censura perstrinxit: Perniciosa est & innumeras absurditates invenit in omni materia doctrinae moralis. Et septimam assertionem id est, clarum, & certum est iudicem non posse punire aliquem, qui sequitur est opinionem probabilem; facultas Theologica notavit censura ut infra: Assertio relata ad eam probabilitatem, quam assertio vigesima sexta, seu ultima obtendit, prois falsa est, & iudiciali potestatis perperam coercitiva, seditionum, ac rebellionum inveciva, publice tranquillitatis turbativa, nec in Republica recte ordinata ullatenus toleranda.

Probatur decimo & ultimo haec prima conclusio ab absurdo, quia hoc axioma in moralibus nulla fere est opinio quantumcumque exorbitans, quae alicquem non habeat sequacem. Quod enim vix tolerandum esset in philosophicis, Theologice tractatis non parvi in nullare magis cõrudent, quam ut certatim in materia morum adinventiant plausibiles, & ingeniosas opiniones pallio probabilitatis rectas, adeo ut, quod maxime deplorandum est, praeclearius agere, & majori laude dignus videatur, qui majus profert paradoxum. Quare si sequi liceat quantumcumque opinionem probabilem, & probabilitas oritur sola auctoritate unius doctoris, jam licet

licet omnia tenere, & in praxi sequi pro libera cujusque conscientia. Quod quam licet absurdum, & alienum ab arcta via Evangelii, nemo non videt, & factis constat ex dictis supra nu. 77 & in 3. quest. in 39. fundamento cum duobus sequentibus.

413 Et hanc sententiam probarunt Aristoteles, S. Augustinus, Archidiaconus, & Jo. Lupus supra citati num. 407. & num. 411. Basseus in *Floribus Theologiae moralis*, in *ver. Conscientia*, num. 8. §. *Ve opinio cognoscatur*, qui amplius tenet, nec turbam Doctorum sine rationibus efficere opinionem probabilem, ut solius patebit infra num. 431. Salon in 2. 2. qu. 63. art. 3. *contro-vers.* 2. dicens, eos, qui in rebus moralibus parum versati sunt, non posse tura conscientia quod in uno, vel altero inveniant, sequi, & novissime Antonius Meronda quamvis praedicta non alleget in suo tractatu hac de re edito in *praefatione pag. 75. Annum. 181. praesertim num. 185. & 192. vers. Vide*, ubi pluribus ostendit opinionem probabilem non oriri ex auctoritate Doctorum, sed ex rationibus. Candidus Philalethus in *tractatu de opinionum praxi*, qu. 2. ubi multis fundamentis itidem concludit opinionem unius Doctoris non esse sufficiens fundamentum opinandi, & operandi; & respondet objectis. & D. Cardinal. de Lugo, *de panis dissolut.* 22. num. 43. ubi ait: (Ergo non est satis, quod penitenti sit probabilis opinio, sed requiritur quod veritas sit talis propter auctoritatem, & rationes quae pro se habet, vel communiter existimetur probabilis. Ergo secundum eum sola auctoritas unius Doctoris sine ratione ad hoc non sufficit.

414 Nec contradicunt Angelus, & Sylvester initio quaestions in contrarium adducti nu. 403. Nam Angelus dicit in causa dubia pro multitudine esse praesumendum, & loquitur de dubio, quod nascitur ex opinionibus contrariis. Quod si non appareat quae sit communis opinio, praesumendam esse illam, quae validioribus rationibus firmatur. Quare quod asserit in fine posse quem sine peccato sequi sui Doctoris opinionem, debet intelligi juxta praedicta, id est si sit communior, vel probabilior, vel nisi, ut ibidem dixerat, ita probaret suam, ut alios superaret; unde cum suis limitationibus Angelus nullo modo potuit citari pro hac sententia. Simili modo Sylvester concedit posse quem sequi opinionem Magistri sui non absolute, sed si magis videtur rationi consona. Unde nec ipse affirmat simpliciter unius Doctoris opinionem esse sufficiens fundamentum eam sequendi, sed potius oppositum.

Non obitat ratio supra in contrarium adducta, quod assertio unius probi, & docti non sit leve fundamentum ad reddendam opinionem probabilem. Quoniam haec ratio petit principium, hoc enim quarimus an assertio unius sit fundamentum sufficiens opinandi, & recte operandi. Unde assenti non debet pro fundamento id, de quo disputatur, ut notat Ripa in *rubrica*, ff. *Solutio matrimonio* num. . . . Nec subsistit quod subjungitur credendum esse fide digno assertenti aliquid esse gestum Romae, vel Parisiis. Imò nullus prudens sine hujusmodi assertione concluderet aliquid grave, & periculosum negotium. Et ideo si Episcopus in remotis novi-

ter provisos à Papa intelligeret ex litteris sui agentis, vel alterius fide digni Romae expeditas fuisse bullas suae provisionis, & huic extollationi fidem adhibendo, non viliis bullis, acciperet possessionem sui Episcopatus, & illius administrationi se immisceret, utique non evaderet poenas Extravagantis Bonifacii VIII. *Injuncta*, de *elect.* ut alias vidi observatum; & meo tempore Sac. Congregatio Concilii laudavit Archiepiscopum Goanum Indiarum Primatem, quod quamvis ex litteris sui agentis intellexisset bullas Papales suae provisionis fuisse levatas, & casu perisisse, tamen illis non receptis, numquam potuit adduci ut Archiepiscopatus administrationem susciperet cujuscumque necessitatis praetextu, ut scripsi plenius in *e. Nihil*, num. 20. & 34. infra de *elect.* facit quod notat Bartol. in *l. 2. §. Si dubitetur*, num. 1. ad *finem* vers. *Quadam sunt*, ff. *Quemadmodum restam. aper.* ubi tradit standum non esse resti unico in his, quae sunt magni praedicti, veluti si attestetur de morte mariti, quia esset magna infamia si mulier vivente viro nubere; non enim posset in praesentium suam reponi, ejusque sententia magis placet Thomae Sanchez de *matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 46. nu. 12.*

416 Item non obstat quod notat Archidiaconus in *e. Domino Sancto*, 19. dist. num. 2. ubi dicit non esse ex ingenio procedendum, sed auctoritatis insistentium, & invehit contra glossas, quae procedunt ex ingenio non informati auctoritatibus. Etenim hoc intelligi debet non de auctoritate probabilis alicujus Doctoris, sed de auctoritate necessaria scripturarum Canoniarum, de quibus loquitur Augustinus in *e. In canonicis*, 19. dist. & in *e. Ego solus*, 9. dist. Stat igitur conclusio, quod sola auctoritas unius Doctoris utrumque docti, & pij non reddit opinionem probabilem, nec est fundamentum sufficiens eam tenendi, & secundum illam operandi.

417 Limita primo hanc conclusionem, ut locum non habeat si auctoritas talis Doctoris nitatur aliquo gravi fundamento & in contrarium nulla occurrat ratio, vel auctoritas motus. Quod vix potest contingere nisi in casu novo, & ab aliis non ventilato: tunc enim tura conscientia quis potest opinionem illam tenere, & ad praxim deducere; licet eo casu affirmare possumus probabilitatem opinionis oriri magis ex vi rationis quam auctoritatis, arg. d. c. *Eg. solus*, vers. *Alios autem*, 9. dist. & c. *Si habes*, in *prin. 24.* & patebit infra num. 424. Et in his terminis tantum admitti potest quod dicit Sanchez, & alii supra ex adverso citati n. 403, videlicet probabilitatem opinionis oriri ex auctoritate unius Doctoris. Procedit enim solummodo, cum Doctor ille, discussio articulo, movetur rationibus, quae intellectum adrequerunt, prout etiam loquitur Sylvest. in *ver. Opinio*, qu. 1. cuius verba supra proxime retulimus sub num. 414. & novissime declarat Laurentius Portellus in *dub. regul. in ver. Opinio eligenda*, num. 4. & ex illo Antonin. Diana *resolut. moral. par. 4. tract. 4. resol. 30.* & Doctor Sorbonicus Du Val *tract. 1. q. 4. art. 15. pag. 116. & 117.* in haec verba: (Dicimus Doctorem Classicum magnae auctoritatis, & firmae posse opinionem aliquam firmissimis rationibus roboratam introducere, eamque ita introductam, & confirmatam tuto aliquem sequi posse.) & Jacob,

120
 cob. Granad. in 1. 2. contro. 2. tract. 2. 1. diff. 4. scilicet. 1. dicens, non posse tuto reputari probabilem opinionem alicujus Doctoris, quando ille non respondet serio, sed veluti obiter, & parum considerat: tunc enim illius auctoritas non facit sufficientem fidem. Et concordant alii supracitati
 418 sub nu. 413. Et in hunc etiam sensum accipiendum est dictum Abbatis in c. Cappellanus, de feris, quod sequens opinionem alicujus Magistrum non subtiliter investigatam, quae postmodum appareat falsa, excusatur à peccato quamvis falsa non apparuerit. Quod dictum refert & sequitur Sylvester in ver. Opinio, nu. 1. In quibus etiam terminis loquitur Innocentius in c. Per tuas il. 2. de Simon. dum ait; (Non peccare mortaliter eum, qui sequitur intellectum alicujus gravis Auctoris, etiam si erret, dummodo tamen error hujusmodi versetur circa subtilitates legum.) cuius dictum sequitur Baldus in l. Ab eo, n. 11. c. Quomodo, & quando Index. & dicit communiter receptum Navar. in cons. 110. N. tractabat. nu. 5. de consang. & affinit.
 420 Limita secundo hanc primam conclusionem, ut non procedat in auctoritate alicujus sapientis, qui sit clarissimus, & maxime notus, ac Princeps, seu praecipuus in aliqua facultate: nam hoc casu in sola auctoritate videtur quis posse quiescere, & secundum eam opinari, & operari, ut probat textus in l. Septimo mense, ff. De stat. homin. ubi dicitur: (Septimo mense nasci perfectum partum jam receptum est, propter auctoritatem doctissimi viri Hippocratis.) non dicit propter rationem, sed propter auctoritatem. Ergo sola auctoritas tanti viri sufficiens est. Ad idem textus in l. Si pater, ff. De solut. ubi probatur auctoritate Aristotelis partu uno quinque nasci posse, & in l. Antiqui, ff. Si pars heredi, petas. Unde & Pythagorici opinionibus Pythagora acquiescebant non alia ratione, nisi quia ipse dixit.
 421 Idem suadet ex verbis Aristotelis in 1. Topic. cap. 12. videlicet, propositiones eligendae sunt aut omnium opinione, aut plurium, aut sapientum; & eorum vel plurium, vel notissimorum; ubi Alexander ait: (Etenim ea quae videntur omnibus oportet eligere, & ea, quae videntur pluribus, & ea, quae clarissimissima.) Igitur opiniones clarissimorum virorum sunt praependendae opinionibus plurium sapientum; vel
 422 certe aequalis ponderis sunt habendae. Quippe magna est vis auctoritatis, ut egregie declarat S. Bonaventura in opusculo. 1. cuius titulus est, Principium sacrae Scripturae, ubi sic dicitur: (Licet autem locus ab auctoritate concludens, infirmus, & inartificialis appelletur, pro eo quod non proprio argumento, sed aliunde parato testimonio utatur qui arguit, ut Boetius docet, plerumque in auctoritate proborum ratio sua credulitatis assensum citius exhibet, quam disputationi communi, ut pulcherrime docet Tullius. Et hoc quidem in noticia fidei manifestum est, ubi cum ratio verissima licet profundissima lateat, secundum Riccardum, ipsa tamen vis auctoritatis ad assensum inclinatur, quia quod scimus, & intelligimus rationi, quod verò credimus, debemus auctoritati dicit Augustinus. Sic etiam in operabilibus consuevit accidere, ut pondus auctoritatis inclinet ad actum, praecipue si gra-
 424 ves sit.) Hac D. Bonaventura, Potest tamen dici

inclinacionem, & acquiescentiam intellectus in casu hujus limitationis non fundari in solo principio extrinseco, seu inartificiali auctoritatis, sed etiam in principio intrinseco rationis, saltem implicitè, nimirum quia cognoscimus generaliter viros clarissimos, atque praecipuos nunquam fuisse loquutos sine fundamento rationis. Quod clarè adnotavit Joannes à S. Thoma super 1. 2. S. Thome qu. 18. diff. 12. §. Quia de probabilitate ex principis extrinsecis; dicens. (In tantum auctoritatem alicujus Doctoris five antiqui, five moderni facere aliquam probabilitatem, in quantum praesumitur in scientia versatus, ac sapienter loquutus.) unde tandem sic concludit: (Solet communiter dici, quod ille potest facere opinionem, qui praesumitur talis esse scientiae, & ingenii, quod possit fundamenta probabilitatis tradere.) Unde ceteris paribus opinio antiquorum, & seniorum probabilior censetur, quia in antiquis, & senibus maxime praesumitur sapientia.

425 Secunda conclusio est: Opinio unius Doctoris quantalibet sanctitate, & doctrina praedicta tutata conscientia teneri, & ad praxim deducendam potest, si ab Ecclesia sit reprobata, aut sit contra Ecclesiam determinacionem, nec talis opinio ultatenus est probabilis, sed potius improbabilis, & falsa.

Hac conclusio est S. Thome d. quodlibet. 3. ar. 10. ubi docet in spectantibus ad fidem, & bonos mores neminem excusari à peccato erroris, si sequatur opinionem alicujus Magistri contra manifestum Scripturae testimonium, aut contra id, quod publice tenetur per Ecclesiam auctoritatem, Et eum sequuntur S. Antoninus in 3. par. tit. 5. cap. 3. §. 9. Angel. Sylvest. & alii Summistae in ver. Opinio. Idem tradit Suarez in 1. 2. diff. 12. scilicet. 6. num. 1. ubi ponit exemplum in opinione illa de abolitione abentis reprobata à Clemene VIII. Sanchez in Decal. to. 1. lib. 1. cap. 9. n. 11. ubi ponit pro conditione opinionis probabilis, ut non contineat errorem: quod est dicere, ut ab Ecclesia non sit rejecta. Caltr. Pal. par. 1. diff. 2. nu. 4. & alii Recentiores. Quibus adjungi possunt Adrianus, & Corduba supracitati num. 404. dum tradunt opinionem singularem unius viri quantumvis docti, & probi nullam facere probabilitatem in his, quae sunt contra jus divinum.

Probatur primò hac secunda conclusio, quia ut ratiocinatur S. Thomas ubi supra si cecus ducatur ceco praesertim, ambo in fossam cadunt. Matthaei 15. c. Cum sit ars, de arate, & qualitate. Sed quicumque errat, cecus est in quantum errat. Ergo quicumque sequitur opinionem errantis Magistri in fossam peccati cadit.

Probatur secundo, quia Constitutiones Canonum, & sic determinationes Ecclesiae singularibus sunt opinionibus preferendae, ut est casus in hac Decretali secundum Jo. Andr. Butr. Card. & omnes in Summ. textus. Ergo singularis opinio unius Doctoris contra determinationem Ecclesiae nullam facit probabilitatem.

Probatur tertio, quia opinio singularis unius Doctoris non est tenenda quando communitur ab aliis Doctoribus reprobatur, ut dicemus infra in tertia conclusione. Ergo longe minus tenenda est quando reprobatur ab Ecclesia, aut illius determinationi adversatur; quia Ecclesia

Ro-

Romana est majoris auctoritatis, quam Doctorum consensus, ut constat ex dictis sup. numer. 6. & 7.

426 Nec praedictis adversatur, quod sufficit indocto consilium unius sapientis, & probi viri, ut illud sequi possit. Ergo & docto sufficere debet.

Primò enim respondent nonnulli apud Azorium in instr. moral. tom. 1. lib. 2. c. 7. quae. 5. negando consequentiam, & bene iudicio meo; quia jus ignorare licet indoctis, ac rudibus, non autem eis, qui sua prudentia instructi sunt, l. Regula, ff. De jur. & fact. ignor.

427 Deinde responderi potest negando antecedens nam si ille indoctus dubitat de veritate opinionis, aut habet rationem dubitandi, eo quod audiverit alios aliter opinari; & potest illos consulere, imò & debet, quia, ut inquit S. Thom. d. quodlibet. 3. ar. 10. in dubijs oportet non cito credere: alioquin ex juris ignorantia non excusatur, ut est text. in d. l. Regula, §. Sed juris ignorantiam, & in c. Non omnis, 37. diff. & tradit Corradus de contract. quae. 100. dicens: (Illiteratus inquirat à literatis dicentibus Deum; & sicut faceret imminente sibi periculo corporalis vitae, aut rerum, sic etiam & multò magis in periculo animae.)

428 Aut tali indocto nullum occurrit dubium de veritate opinionis; & nihilominus non excusatur ex ignorantia juris, ut est textus clarus in c. Per tuas, il. 3. de Simon. ubi ordinatur in Subdiaconum, & qui prius praebitorum suo promissit quod nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, vel ad superiores Ordines ascendere sine dispensatione non potest, etiam si peccare non crederit, ut ibi est casus secundum Jo. Andr. Card. Abbatem, & omnes in Summar. & glof. 1. exponens illa verba textus, nec se in hoc illicitum egisse aliquid intellexit; reddit rationem dicens: propter hoc non excusatur, ut bene sequentia notant, quia potuit consulere peritiores. & concordant ibi Host. num. 2. in ver. illicitum, Joan. Andr. num. 5. & alij communiter. Nec substitit quod dicebat quidam Theologus illum textum non habere locum in foro conscientiae, quia nulla ignorantia invincibilis est peccatum, ut inquit S. Thom. in 1. 2. quae. 76. ar. 2. in corpor. Imò enim illa Decretalis expresse loquitur de eo, qui credit se non peccasse, seu illicitum aliquid commisisse, & ita communiter exponitur à Doctoribus, & imponit penam, quae afficit animam, & ideo dabitari non potest, quin habeat locum etiam in foro interno; praesertim quia, ut late probavi in c. Si quis, num. 37. & seqq. de Regular. Absurdum est asserere legem justam humanam, & praesertim Ecclesiasticam non obligare in foro conscientiae, praeterquam in duobus casibus ibi expressis, qui praesenti non applicantur. Neque verò talis dici potest ignorantia invincibilis, sed potius vincibilis, ut egregie declarat S. Thom. loco proxime citato, seu crassa, & supina, quae neminem excusat, c. 1. de ordinat. ab Episc. qui veniunt. Episcopos. c. penult. de Cler. excom. glof. in c. 1. in vers. Nescire, & in vers. Pro hujusmodi negligentia, de Cler. per saltum promoti. Dicitur enim crassa, & supina ignorantia, quando de facili potuit quis scire, & non indagavit, glof. 2. in d. c. penult. Ad hoc bo-

Prosp. Fagn. in 1. Decretal.

nus textus in l. Si aviam, ibi: Si cum peritoribus tractatum habuisses, facile cognosceres, C. De ingeu. & manu.

432 Denum hæc doctrina est ipsius S. Thom. in praallegato quodlibet. 3. ar. 10. cuius hæc sunt praecisa verba: (In his, quae pertinent ad fidem, & bonos mores nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistri; in talibus enim ignorantia non excusat. & infra: nec potest excusationem habere propter simplicitatem, si in talibus erroneam opinionem sequatur: in rebus enim dubijs non est de facili praestandus assensus, &c.) Loquitur ergo S. Thom. de indocto, qui per simplicitatem, & juris ignorantiam sequitur opinionem errantis Magistri, nec dubitat de illius veritate: imò credit eam esse veram; & tamen S. Doctor concludit eam ex simplicitate, & ignorantia hujusmodi in spectantibus ad fidem, & bonos mores à peccato erroris non excusari. & concordant S. Antonin. & alij supracitati num. 425.

Et ex his patet defendi non posse opinionem Sanchez citati sup. nu. 405. qui reprobandum Adrianum, & Cordubam exilimavit auctoritatem unius Doctoris reddere opinionem probabilem, etiam si contineat errorem contra jus divinum ea ratione, quia etiam in hoc est magni ponderis, & momenti auctoritas viri gravis, & pij. Etenim si hoc verum esset, Arius quoque, Nestorius, & alij haeresiarum, qui antequam condemnarentur ab Ecclesia, à multis reputabantur viri graves, & docti, sua auctoritate fecissent eorum falsas opiniones probabiles. Quod absurdissimum est asserere, ut arguit S. Thomas d. quodlibet. 3. dicens: (In talibus enim ignorantia non excusat, alioquin immunes à peccato fuissent, qui sequuti sunt opinionem Arii, Nestorii, & aliorum haeresiarum, quod falsum est; quia, ut Augustinus dicit in lib. 3. de Doctrina Christiana in his consulere debet quae regulam fidei, quam de scripturarum planioribus locis, & Ecclesiae auctoritate percipit. Quibus adde quod Abbas Joachimus divinitus habuit donum intelligentiae, & spiritum prophetiae, & super Daniele prophetavit Ordinem Praedicatorum, & Minorum, ut inquit Jo. Andr. in c. Damnamus, num. 9. sup. de Sum. Trin. & fid. Cathol. & fuit vir doctus, & pietate clarus, nec fuit haereticus, sed erraticus, ut ibi plenè scripsi num. 9. & 26. & tamen nemo audeat affirmare opiniones erroneas Joachimi fuisse probabiles propter eius auctoritatem, & à peccato immunes fuisse qui sequuti sunt illius errores antequam essent damnati ab Innocentio III. in generali Concilio, ut in praedicta Decretali Damnamus. Ergo absolum est asserere auctoritatem unius viri quantalibet sanctitate, & doctrina polleat, reddere opinionem probabilem, quamvis contineat errorem juris divini. Denum si opinio singularis errantis Magistri est improbabilis, & vitiosa, quando est contra constitutionem Ecclesiae, ut superius probatum est n. 425. quanto magis quando est contra legem Dei? Et idemmet Sanchez sibi contrarius videtur hanc veritatem agnovisse in Decal. tom. 1. lib. 1. d. c. 9. n. 11. dum dixit, ad hoc ut opinio censetur probabilis, oportere ut communiter reputetur non continere errorem. Quomodo ergo fieri potest, ut probabi-

L

babi-